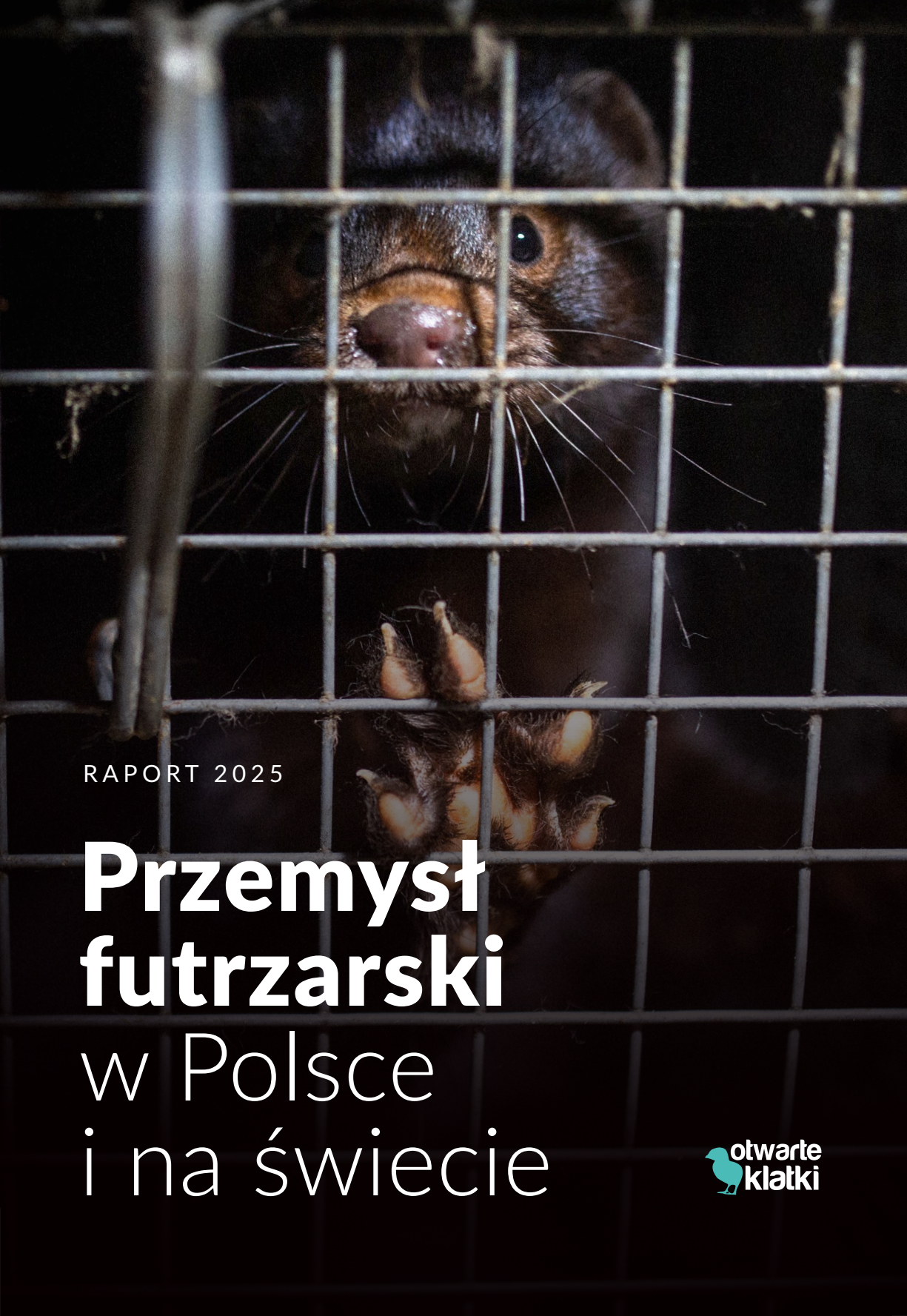

RAPORT 2025

Przemysł futrzarski w Polsce i na świecie

 otwarte
klatki

Stowarzyszenie Otwarte Klatki 2025

KRS: 0000444120

4 Najważniejsze informacje w pigułce

6 Podstawowe fakty o hodowli zwierząt na futro

- 6 Warunki utrzymania i uśmiercania zwierząt
 - 8 Problemy dobrostanowe
 - 12 Wpływ ferm futrzarskich na środowisko
-

14 Przemysł futrzarski w Polsce

- 14 Rys historyczny
 - 16 Obecna kondycja i struktura przemysłu
 - 18 Eksport futer z Polski
 - 22 Znikomy wpływ na gospodarkę
 - 22 Problem utylizacji UPPZ
 - 25 Przykłady branż utylizujących UPPZ
 - 26 Miejsca pracy
 - 29 Protesty mieszkańców wsi
 - 30 Społeczne poparcie dla zakazu hodowli zwierząt na futro (badanie CBOS z 2025)
 - 32 Nieskuteczność kontroli warunków na fermach
 - 33 Wybrane śledztwa i interwencje na polskich fermach futrzarskich
-

36 Przemysł futrzarski na świecie

- 36 Struktura i skala globalnej hodowli
- 37 Przemysł futrzarski w Chinach
- 38 Rola Rosji w przemyśle futrzarskim
- 38 Powiązania rodziny Wójcików z Rosją
- 39 Zakazy hodowli zwierząt na futro w Europie i na świecie
- 41 Zakazy sprzedaży i importu futer
- 41 Europejska Inicjatywa Obywatelska „Fur Free Europe”
- 42 Rezygnacja biznesu odzieżowego ze sprzedaży futer

43 Certyfikaty jakości i greenwashing

- 43 WellFur jako certyfikat jakości
 - 45 Furmark jako zapewnienie jakości
 - 46 Raport „Brudny ślad przemysłu futrzarskiego”
-

48 Zagrożenie epidemiologiczne

- 48 COVID-19 na fermach futrzarskich
 - 50 Grypa ptaków na fermach futrzarskich
 - 51 Naukowcy wobec zagrożenia epidemiologicznego
-

54 Przykłady przebranżowienia hodowców norek

- 54 Od hodowli norek do uprawy truskawek
 - 55 Od hodowli norek do warzenia piwa
-

58 Argumenty na rzecz zgodności zakazu z Konstytucją

Celem raportu jest dostarczenie najbardziej aktualnej i merytorycznej wiedzy decydom, którzy będą pracować nad projektem ustawy zakazującej hodowli zwierząt na futra.

Najważniejsze informacje w pigułce

→ Zwierzęta hodowane na futro w Polsce to **norki, lisy, jenoty i szynszyle**. Z wyjątkiem szynszyli, są to dzikie i mięsożerne drapieżniki, które na fermach trzymane są w ciasnych klatkach, co uniemożliwia im realizowanie podstawowych potrzeb behawioralnych.

Liczba hodowanych i zabijanych zwierząt w Polsce:

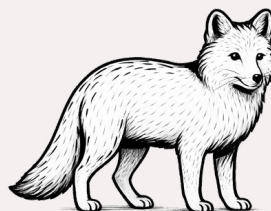
NORKI

3 mln
rocznie

LISY

15 tys.
rocznie

JENOTY

4–5 tys.
rocznie

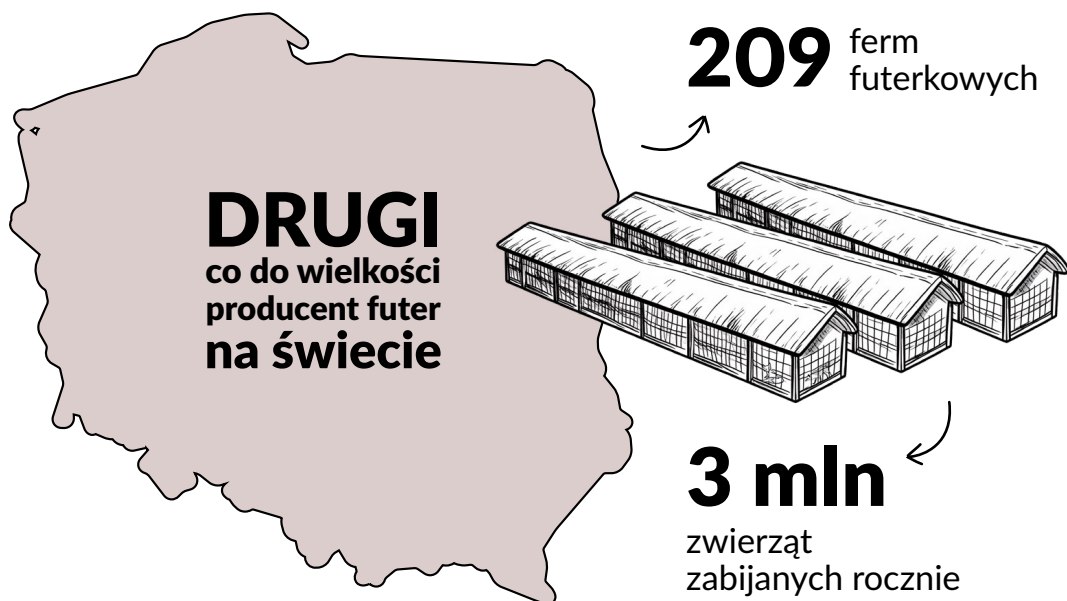
SZYN SZY LE

30 tys.
rocznie

- **Ponad 20 krajów w Europie zakazało całkowicie lub częściowo** hodowli zwierząt na futro, w tym nasi sąsiedzi: Czechy, Słowacja i Litwa.
- Komisja Europejska pracuje obecnie nad Europejską Inicjatywą Obywatelską „Fur Free Europe”, która zebrała **ponad 1,5 mln podpisów** w poparciu dla unijnego zakazu hodowli zwierząt na futra.

- **Ponad 1500 marek odzieżowych zrezygnowało ze sprzedaży futer naturalnych**, kierując się oczekiwaniami konsumentów i troską o dobrostan zwierząt. Wśród nich są modowi giganci jak Versace, Prada, Gucci, Dolce&Gabbana i Michael Kors.
- **Branża futrzarska jest w globalnym kryzysie**. W ostatnich latach produkcja ciągle maleje, również u największego producenta – Chin.

- Pomimo spadku liczby hodowanych zwierząt o 80% od szczytowej produkcji w 2015 roku, **Polska jest obecnie drugim co do wielkości producentem futer na świecie**. W naszym kraju nadal działa 209 ferm zwierząt futerkowych, na których rocznie hoduje się i zabija ok. 3 mln zwierząt.
- Po wybuchu pandemii COVID-19, która dotknęła również fermy futrzarskie, pojawiły się dziesiątki publikacji naukowych, które ostrzegają przed **zagrożeniem epidemiologicznym** związanym z hodowlą zwierząt na futro. Głosy naukowców w tej kwestii umocniły się od 2023 roku, kiedy fermy futrzarskie w Finlandii opanował wirus grypy ptaków (H5N1), wskutek czego 40% hodowanych w kraju zwierząt (lisów, norek i jenotów) zostało zabitych.

Podstawowe fakty o hodowli zwierząt na futro

Warunki utrzymania i uśmiercania zwierząt

Na futro hoduje się przede wszystkim zwierzęta dzikie, drapieżne i mięsożerne. Najliczniej hodowane gatunki to **norka amerykańska**, **lis pospolity**, **lis polarny** i **jenot azjatycki**. Na całym świecie – od Kanady, przez Europę, po Chiny – zwierzęta utrzymywane są w systemie klatkowym. Cykl produkcyjny trwa kilka miesięcy: zwierzęta rodzą się na wiosnę, a zabijane są późną jesienią. Cały ten czas spędzają w ciasnych klatkach, które są ustawione tuż obok siebie w długich rzędach. Zwierzęta mogą być trzymane pojedynczo lub po kilka osobników w klatce. Klatki są zadaszzone, ale stoją na wolnym powietrzu.

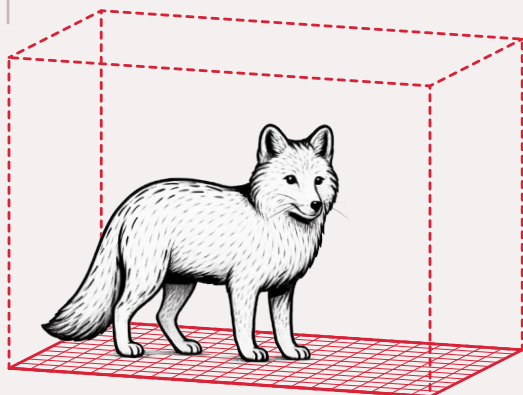
Ferma norek w Polsce (fot. Andrew Skowron, 2017)

W Polsce warunki chowu i hodowli zwierząt futerkowych reguluje Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 116, poz. 778)¹.

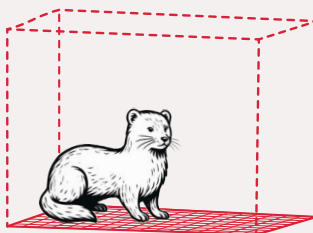
Rozporządzenie to przewiduje minimalną powierzchnię klatki:

0,6 m² dla jednego lisa/jenota

1 m² dla dwóch lisów/jenotów

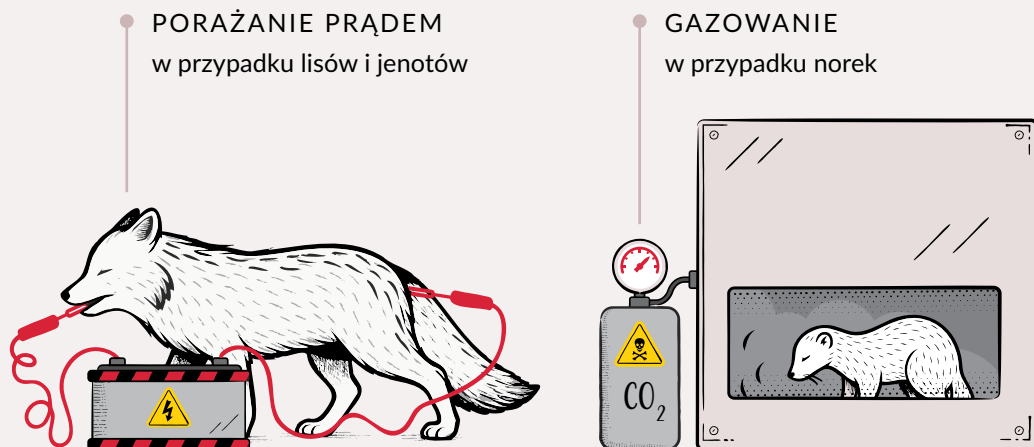
W przypadku nerek wymagana wysokość klatki to 0,45 m, szerokość 0,3 m, a długość 0,7 m. Klatki dla większej liczby osobników i dla matek z młodymi są odpowiednio większe.

W przypadku nerek i tchórzy obowiązuje też montaż półek wypoczynkowych w klatkach i domków wykotowych ze ściółką dla kotnych młodych samic. Powierzchnia tych domków nie wlicza się do minimalnej powierzchni klatki.

1 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 116, poz. 778), isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20101160778/O/D20100778.pdf [ostatni dostęp: 10.03.2025]

Najczęstszą metodą uśmiercania zwierząt jest:

Zwierzęta roślinożerne również są hodowane na futro, jednak na mniejszą skalę. W Polsce są to głównie **szynszyle**, dla których wymiary klatki powinny wynosić co najmniej 0,4 m długości oraz 0,45 m szerokości. Szynszyle zabija się poprzez porażenie prądem.

Problemy dobrostanowe

Trzymanie drapieżników w klatkach wiąże się z szeregiem problemów dobrostanowych. Zwierzęta w zamknięciu nie mają możliwości realizowania swoich podstawowych potrzeb, jak bieganie, eksploracja otoczenia, węszenie, polowanie, czy zabawa. Nie mogą też realizować potrzeb specyficznych gatunkowo, jak pływanie dla norek jako zwierząt wodno-lądowych czy kopanie nor w przypadku lisów.

Lisy, norki i jenoty w naturze przemierzają ogromne tereny i prowadzą zwykle samotniczy tryb życia. Na fermach zmuszone są dzielić bardzo niewielką powierzchnię z innymi osobnikami. Ta nienaturalna bliskość często prowadzi do **agresji, pogryzień, czy nawet aktów kanibalizmu** (przełom lipca i sierpnia określany jest wręcz przez hodowców jako „faza kanibalistyczna”²). Zwierzęta nieraz cierpią też z powodu infekcji skórnych, oczu, uszu, zapalenia dziąseł, fatalnego uzębienia (spowodowanego

2 Wątek ten został przedstawiony w dokumencie śledczym Oli Waagena „Inside Fur” (Pels, 2014).

gryzieniem prętów klatki), świerzbu, pasożytów, niedoborów witamin, próchnicy, deformacji i urazów łap.

Kolejnym problemem jest powszechnie występująca na fermach norek choroba aleucka³. To przewlekła i nieuleczalna choroba wirusowa, skutkującą wysoką śmiertelnością osesków (nawet do 90-100%) oraz częstą śmiercią kilkumiesięcznych osobników. Inne skutki choroby to niższa płodność, częste poronienia⁴, a także letarg, utrata apetytu, masy ciała i zapalenie płuc⁵. Jedynym dostępnym działaniem profilaktycznym jest regularne badanie zwierząt i uśmiercanie tych z pozytywnym wynikiem. W literaturze branżowej o chorobie aleuckiej pisze się głównie w kontekście strat ekonomicznych, a nie dobrostanu zwierząt, co uwidacznia priorytety hodowców.

- 3 Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Nowe śledztwo: sytuacja epidemiologiczna na polskich fermach norek*, otwarteklatki.pl/blog/nowe-sledztwo-sytuacja-epidemiologiczna-na-polskich-fermach-norek [ostatni dostęp: 20.03.2025]
- 4 Praca zbiorowa pod redakcją naukową prof. dr. hab. Z. Glińskiego i prof. dr. K. Kostro, *Podstawy hodowli lisów i norek. Profilaktyka i zwalczanie chorób*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2002, str. 248
- 5 Seyed Milad Vahedi S.M. i in., *Epidemiology, pathogenesis, and diagnosis of Aleutian disease caused by Aleutian mink disease virus: A literature review with a perspective of genomic breeding for disease control in American mink (Neogale vison)*, pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10474236/ [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Zgodnie z Ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt w Polsce istnieje prawny obowiązek zgłaszania przypadków zakażeń chorobą aleucką u norek. W praktyce zgłaszanie choroby przez hodowców jest sporadyczne. Przykładowo, w latach 2010–2020 tylko jeden hodowca zgłosił taki przypadek do Powiatowej Inspekcji Weterynaryjnej. Biorąc pod uwagę szerokie opisanie choroby w literaturze, może to sugerować niedostateczne przestrzeganie obowiązków prawnych w tym zakresie⁶.

Należy pamiętać również o cierpieniu psychicznym u zwierząt na fermach. Brak możliwości realizowania potrzeb gatunkowych prowadzi do różnych zaburzeń psychicznych, jak **apatia**, **autoagresja**, czy **stereotypia**, czyli kompulsywne powtarzanie bezcelowych ruchów (np. kręcenie się w kółko, odbijanie się od ścian klatki).

Szynszyla na fermie futrzarskiej (fot. Andrew Skowron, 2019)

6 Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Nowe śledztwo: sytuacja epidemiologiczna na polskich fermach norek*, otwarteklatki.pl/blog/nowe-sledztwo-sytuacja-epidemiologiczna-na-polskich-fermach-norek [ostatni dostęp: 20.03.2025]

Problemy dobrostanowe dotyczą także szynszyli. Mimo że są roślinożernymi gryzoniami, a nie drapieżcami, szynszyle również cierpią z powodu ciągłego przebywania w ciasnej klatce. Są to zwierzęta aktywne, potrafiące skakać na ponad metr wysokości, które mają potrzebę biegania i swobodnego ruchu. Te potrzeby nie mogą być zapewnione na fermie futrzarskiej.

W Polsce nie stosuje się innego systemu hodowli zwierząt futerkowych, niż system klatkowy.

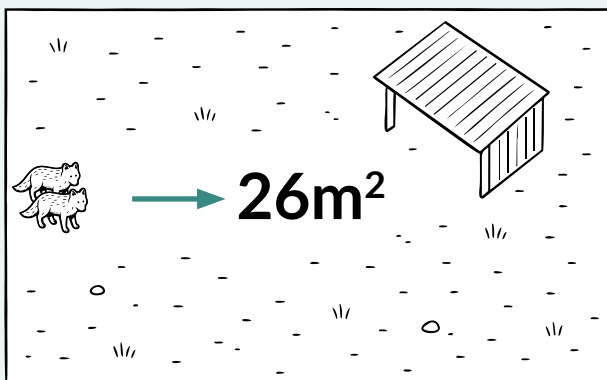

PARADOKS W POLSKIM PRAWIE

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie warunków hodowli i utrzymywania poszczególnych grup gatunków zwierząt w ogrodzie zoologicznym (Dz.U. 2005, nr 5, poz. 32), psowatym (do których zaliczamy m.in.: lisy pospolite, lisy polarne i jenoty) zapewnia się powierzchnię pomieszczenia zewnętrznego 20 m² dla pary i 10% dla każdego dodatkowego osobnika. Powierzchnia pomieszczenia wewnętrznego musi wynosić 6 m² dla pary i 10% dla każdego dodatkowego osobnika. Dla porównania, na fermie futrzarskiej na dwa lisy lub jenoty przypada powierzchnia zaledwie 1m². To jasny sygnał, że minimalna powierzchnia bytowania zwierząt na fermie nie ma na uwadze dobrostanu, a zysk hodowcy.

ZOO

minimalna
powierzchnia na parę
(20 m² wybieg + 6 m²
pomieszczenie wew.)

FERMA

całkowita minimalna
powierzchnia na parę

1m²

Wpływ ferm futrzarskich na środowisko

Fermy futrzarskie mają istotny negatywny wpływ na środowisko naturalne, obejmujący kilka kluczowych aspektów.

Zanieczyszczenie powietrza

Hodowla zwierząt futerkowych wiąże się z emisją substancji odorowych, takich jak amoniak, siarkowodór czy metan, które mogą powodować dolegliwości zdrowotne u ludzi, m.in. migreny, kaszel czy alergie⁷.

Zanieczyszczenie wód i gleb

Odchody zwierząt futerkowych zawierają znaczne ilości azotu i fosforu, które przedostając się do wód gruntowych, mogą prowadzić do eutrofizacji, czyli nadmiernego wzrostu glonów i obumierania organizmów wodnych⁸.

Emisja gazów cieplarnianych

Produkcja futer zwierzęcych charakteryzuje się wysokim śladem węglowym. Wyprodukowanie 1 kg futra z norek generuje emisję około 310 kg ekwiwalentu CO₂, czyli 26 razy więcej niż w przypadku akrylu⁹.

7 A. Wolska, *Jak hodowla zwierząt na futro wpływa na środowisko?* euractiv.pl/section/rolnictwowpr/news/jak-hodowla-zwierzat-futerkowych-wplywa-na-srodowisko/ [ostatni dostęp: 10.03.2025]

8 dr inż. J. M. Kupiec, *Odległości ferm zwierząt od budynków mieszkalnych i innych obiektów inwentarskich oraz terenów chronionych*, http://old.up.poznan.pl/jkupiec/Zalaczniki/JMKupiec_Odleglosci_od_ferm.pdf [ostatni dostęp: 10.03.2025]

9 Humane World For Animals, *Fur's Dirty Footprint*, humaneworld.org/sites/default/files/uploads/2023/06/HSI_UK-Furs-Dirty-Footprint_Jun23.pdf [ostatni dostęp: 10.03.2025]

Zanieczyszczenie chemiczne

Procesy obróbki futer wymagają użycia toksycznych substancji chemicznych, takich jak formaldehyd czy chromiany, które stanowią zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi¹⁰.

Zagrożenie dla bioróżnorodności

Ucieczki zwierząt z ferm, zwłaszcza gatunków inwazyjnych jak norka amerykańska, stanowią poważne zagrożenie dla lokalnych ekosystemów, prowadząc do spadku liczebności rodzimych gatunków¹¹.

Więcej o negatywnym wpływie produkcji futer na środowisko piszemy w rozdziale: *Raport „Brudny ślad przemysłu futrzarskiego”*.

Norka-uciekiniierka, zdjęcie zrobione przez mieszkańców wsi Sroczyn poza terenem pobliskiej fermy

10 Fur Free Alliance, furfreealliance.com/toxic-fur/ [ostatni dostęp: 10.03.2025]

11 Park Narodowy „Ujście Warty”, *Strategia zwalczania inwazyjnych gatunków zwierząt. Plan ochrony dla Parku Narodowego „Ujście Warty”*, pnuw.gov.pl/pliki-do-pobrania/otworz/ee181642-c757-44a1-b72a-071c421efd6a.pdf [ostatni dostęp: 10.03.2025]

Przemysł futrzarski w Polsce

Rys historyczny

Hodowla zwierząt na futro jest stosunkowo młodą gałęzią produkcji, zwłaszcza w porównaniu do hodowli innych zwierząt – drobiu, bydła, czy trzody chlewnej. Pierwsze ферmy zwierząt futerkowych powstały w drugiej połowie XIX wieku w Kanadzie. W Polsce powstanie pierwszej ферmy norek datuje się na 1928 r.¹², pierwszej ферmy lisów srebrzystych – na 1924 r., lisów polarnych – na 1938 r.¹³, a pierwszej ферmy szynszyli – na 1956 r.¹⁴.

Wczesna hodowla zwierząt futerkowych, zwłaszcza lisów, wyglądała zupełnie inaczej niż współczesna. Zwierzęta nie były trzymane w ciasnych klatkach, a w dużych wolierach z wybiegami, gdzie miały możliwość kopania nor, biegania, zabawy. Obecnie tego typu hodowla nie jest możliwa ze względu na brak opłacalności, o czym świadczą przypadki z innych krajów, jak Szwecji. Szwedzka ustawa o dobrostanie zwierząt uchwalona w 1988 r. nakazywała, aby zwierzęta mogły wyrażać swoje naturalne zachowania. Na tej podstawie szwedzki rząd stwierdził, że lisy muszą mieć możliwość socjalizacji, kopania i poruszania się. Po wejściu przepisów w życie w 2001 r. wszystkie ферmy lisów uległy zamknięciu, z powodu braku ekonomicznie opłacalnej alternatywy dla drucianych klatek.

12 Lisiecki H., Sławoń J.: *Hodowla Norek*. Warszawa: PWRiL, 1980

13 Piórkowska M., *Hodowla lisów pospolitych wczoraj i dziś*, wz.iz.edu.pl/files/WZ_2013_1_art08.pdf [ostatni dostęp: 17.03.2025]

14 Barabasz B., Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, *Szynszyle. Hodowla i użytkowanie*, Warszawa 2001, str. 6

Ferma srebrnych lisów w Olsztynie k. Częstochowy, 20-lecie międzywojenne

Znaczący rozwój branży futrzarskiej miał miejsce po II wojnie światowej. Branża rosła w siłę globalnie, osiągając szczyt produkcji w latach 80., z drastycznym spadkiem w latach 90.

Kolejny, najwyższy do tej pory, szczyt produkcyjny przypadł na lata 2014–2015¹⁵. Również w Polsce było wówczas hodowane rekordowe 10 milionów zwierząt. Rozwój polskiej branży futrzarskiej w tym okresie związany był z napływem inwestorów z Holandii i Danii. Zagraniczni inwestorzy mieli w Polsce idealne warunki do prowadzenia ferm, jak niskie podatki i brak oporu społecznego. Nastroje społeczne szybko jednak się zmieniły, o czym świadczą dziesiątki protestów mieszkańców wsi w całej Polsce, o których piszemy w późniejszych rozdziałach.

15 Urbański J., Zachodni Ośrodek Badań Społecznych i Ekonomicznych, *Zakaz działalności ferm zwierząt futerkowych i jego konsekwencje społeczno-ekonomiczne*, zobsie.pl/images/cfRaport_fermy_2021_5.pdf [ostatni dostęp: 10.03.2025]

Obecna kondycja i struktura przemysłu

Realna liczba aktywnych ferm zwierząt futerkowych w Polsce jest trudna do określenia. W odpowiedzi na zapytanie Stowarzyszenia Otwarte Klatki Główny Lekarz Weterynarii podał, że w grudniu 2024 r. w Polsce było aktywnych **170 ferm norek, 40 ferm lisów, 13 ferm jenotów i 70 ferm szynszyli**¹⁶. Dodatkowo 153 fermy objęte nadzorem miały status działalności zawieszanej lub nie było na nich zwierząt (w tym 114 ferm norek).

Trzeba jednak zaznaczyć, że ferma, na której hodojuje się dwa różne gatunki zwierząt (np. lisy i norki lub jenoty i lisy), jest liczona podwójnie. Oznacza to, że całkowita liczba ferm jest znacznie niższa. W tej samej odpowiedzi GIW wskazuje, że liczba ferm zwierząt futerkowych ogółem wynosi **209 aktywnych oraz 60 zawieszonych lub pustych ferm** („Poprzez jedną fermę należy rozumieć podmiot zajmujący się w określonym miejscu hodowlą zwierząt futerkowych, nawet jeśli utrzymuje on różne gatunki czy odmiany zwierząt futerkowych”, dane na dzień 31 grudnia 2024 r.).

Niestety Główny Inspektorat Weterynarii od 2021 r. nie prowadzi rejestru dokładnej liczby zwierząt na fermach. Według danych opublikowanych przez Komisję Europejską w 2023 r. na fermach futrzarskich w Polsce było ok. 3,4 miliona norek i 30 tys. lisów¹⁷. Biorąc pod uwagę dalszy spadek liczby ferm oraz dane o eksporcie skór norczych możemy szacować, że w 2024 r. na fermach futrzarskich w Polsce było ok. 3 mln norek, 15 tys. lisów i kilka tysięcy jenotów.

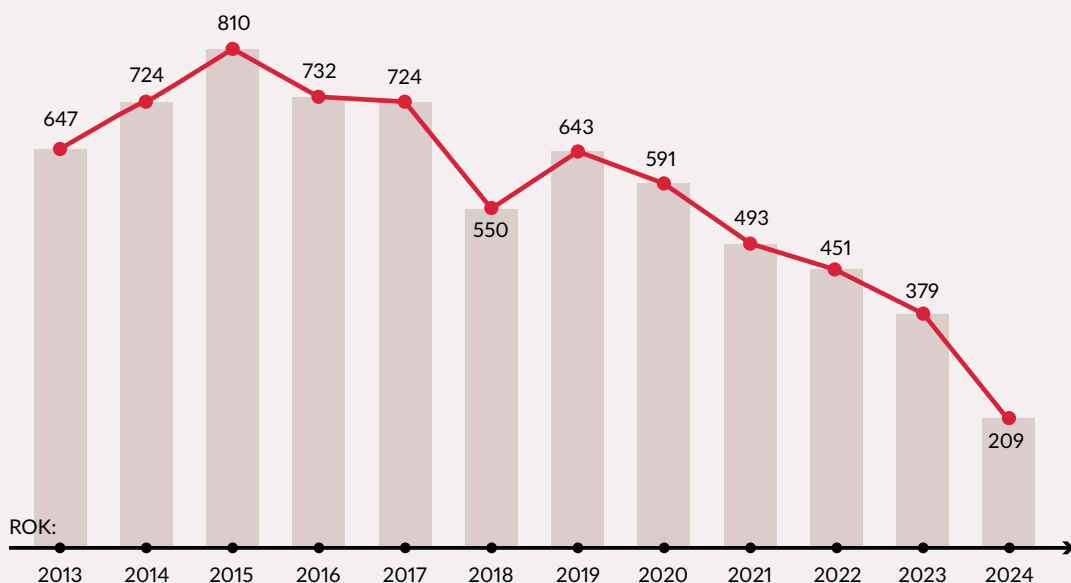
Polska jest największym producentem futer w Europie (większość krajów UE już wprowadziła zakaz hodowli zwierząt na futro) i drugim co do wielkości na świecie, po Chinach. Należy jednak podkreślić, że zarówno liczba ferm futrzarskich, jak i hodowanych na nich zwierząt, sukcesywnie maleje od niemal dekady, przy czym po 2020 roku zaobserwować można gwałtowny spadek.

W naszym kraju działają przede wszystkim duże fermy norek. Około połowa ferm należy do bardzo wąskiego grona: rodziny Wójcików oraz kapitału duńskiego i holenderskiego (reprezentowanego przede wszystkim przez rodzinę Van Ansem). W 2023 r. w Polsce działały 44 aktywne fermy norek z kapitałem zagranicznym, co oznacza, że **ponad 26% wszystkich nadzorowanych ferm norek aktywnych**

16 Dane pozyskane na drodze dostępu do informacji publicznej z Głównego Inspektoratu Weterynarii, pismo z dn. 14.03.2025 r.

17 Komisja Europejska, eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:C_202301559 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Spadek liczby ferm mięsożernych zwierząt futerkowych na przestrzeni lat

Trudno jest wskazać precyzyjnie, ile ferm futrzarskich działało w poszczególnych latach – informacje z Głównego Inspektoratu Weterynarii różnią się nieraz od tych podawanych przez przemysł, a fermy są często sztucznie podzielone na więcej podmiotów, gdy w rzeczywistości mówimy o jednej fermie futrzarskiej. Dane pochodzą z naszego monitoringu prowadzonego na podstawie danych GIW.

w sezonie 2022/2023 miało powiązania z kapitałem duńskim i holenderskim¹⁸. Na podstawie ich wielkości można stwierdzić, że są one odpowiedzialne za zdecydowaną większość produkcji skór norek. Mniejsze, rodzinne gospodarstwa – zwłaszcza fermy lisów – z każdym rokiem ulegają zamknięciu przez pogłębiający się kryzys branży i zapadające wyroki karne za znęcanie się nad zwierzętami, w których sądy orzekają środki karne w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej związanej z hodowlą zwierząt futerkowych.

18 Korzeniak M., Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Analiza wpływów zagranicznych w polskim przemyśle futrzarskim*, otwarteklatki.pl/blog/wplywy-zagraniczne-polski-przemysl-futrzarski [ostatni dostęp: 10.03.2025]

Fermy norek w Polsce (widok satelitarny, Google Maps)

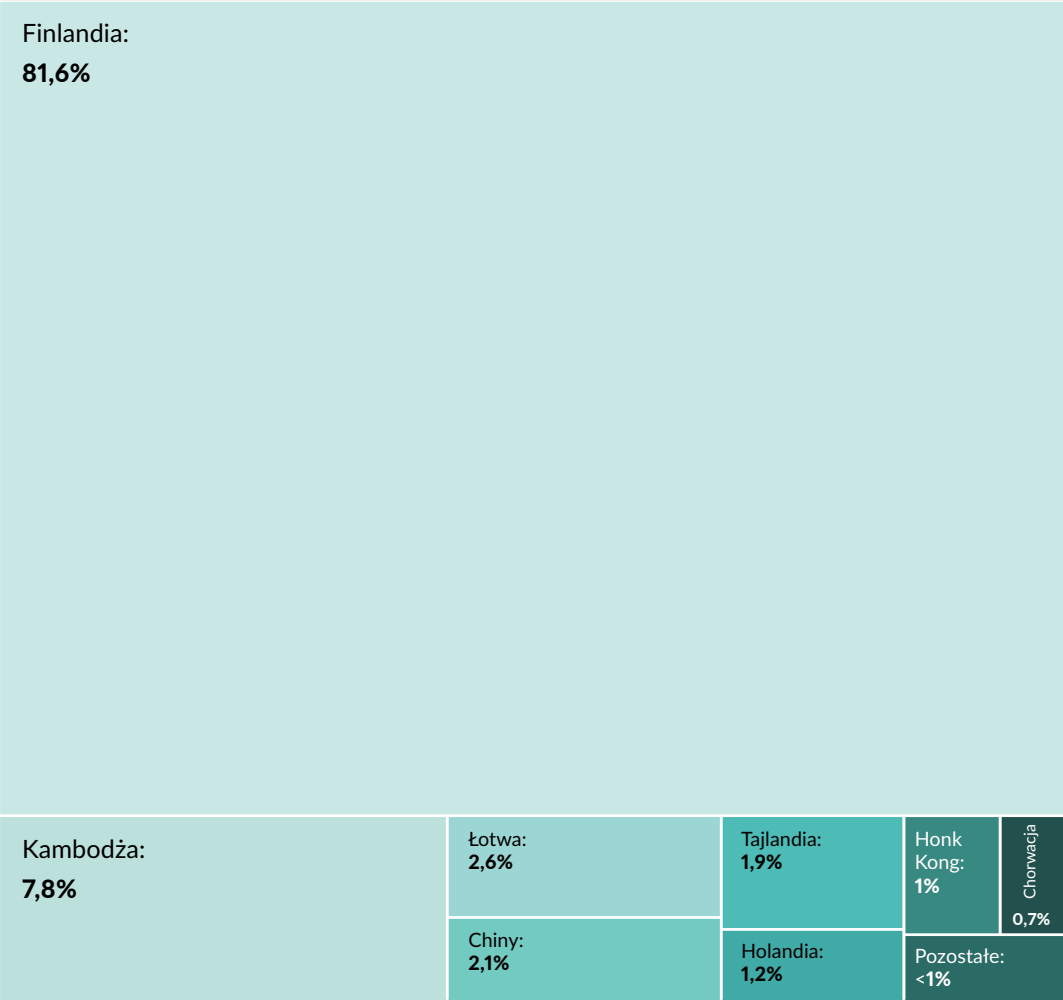
Eksport futer z Polski

Futra wyprodukowane w Polsce prawie w całości przeznaczone są na eksport. Przeważającą część eksportowanych skór to futra z norek. Najwięcej skór lisich – 120 tysięcy – wyeksportowano w 2014 r., a od 2019 r. liczba ta spadła poniżej 10 tysięcy sztuk rocznie. Skóry zwierząt futerkowych są sprzedawane przez domy aukcyjne, głównie przez Saga Furs w Helsinkach. Co ciekawe, w 2019 r. jeden z najstarszych domów aukcyjnych – kanadyjska NAFA – zakończył działalność na skutek bankructwa, co pokazuje, że kryzys dotknął również tę gałąź branży.

Wśród największych importerów i konsumentów futer są **Chiny, Korea Południowa i Rosja**. W ostatnich latach znaczącym kierunkiem eksportu stała się Kambodża, co może sugerować, że surowe skóry trafiają tam w celu obróbki i dalszego eksportu.

Importerzy surowych skór futerkowych z Polski (2023)

Łączna wartość eksportu: 100 milionów dolarów, źródło: oec.world/en

W 2013 r. skóry norek osiągnęły najwyższe ceny w historii, co spowodowało intensywne powstawanie nowych ferm w Polsce i zwiększenie produkcji. Po osiągnięciu szczytu w 2015 r. (ok. 10 mln wyprodukowanych skór), eksport zaczął gwałtownie spadać. **W 2023 r. zrównał się z wynikiem sprzed 20 lat, a w 2024 był od niego niższy o ponad 500 tys. skór.**

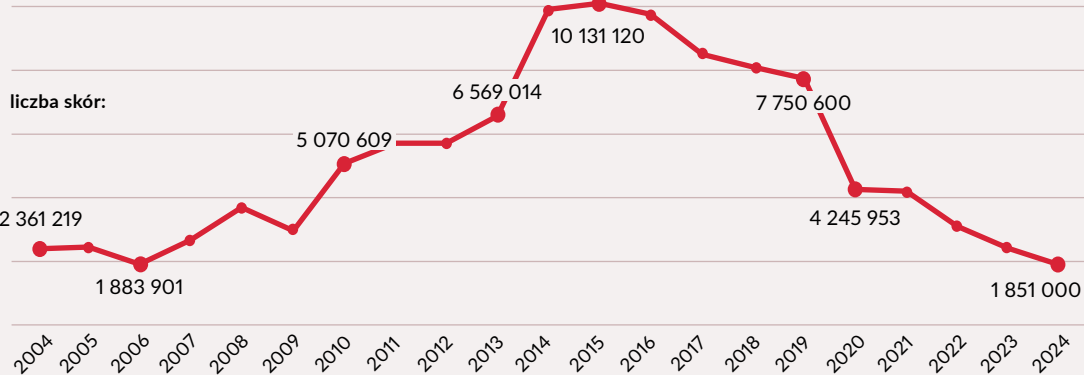
Dane dotyczące eksportu skór z norek

Tabela 1. Polski eksport wyrobów futrzarskich w latach 2004–2024 wg danych Głównego Urzędu Statystycznego.

ROK	Wartość eksportu wyrobów futrzarskich ogółem	Eksport skór norek (surowych i garbowanych)	
	w PLN	w PLN	proc.
2004	406 998 895	263 758 396	64,8
2005	367 762 276	267 813 536	72,8
2006	199 011 679	106 126 725	53,3
2007	227 596 375	152 795 592	67,1
2008	339 427 236	281 976 904	83,1
2009	417 818 410	365 237 477	87,4
2010	593 961 251	519 065 417	87,4
2011	618 580 205	544 530 252	88,0
2012	641 973 009	567 423 423	88,4
2013	1 186 635 548	1 093 274 006	92,1
2014	1 684 293 299	1 590 822 208	94,5
2015	1 678 051 401	1 582 026 918	94,3
2016	1 314 680 113	1 223 260 077	93,0
2017	980 423 913	889 102 168	90,7
2018	838 279 808	743 200 960	88,7
2019	817 492 320	729 810 074	89,3
2020	441 054 790	369 428 852	83,8
2021	574 769 554	485 540 275	84,5
2022	429 268 279	340 948 630	79,4
2023	323 261 027	251 399 759	77,8
2024	284 893 280	217 911 243	76,5

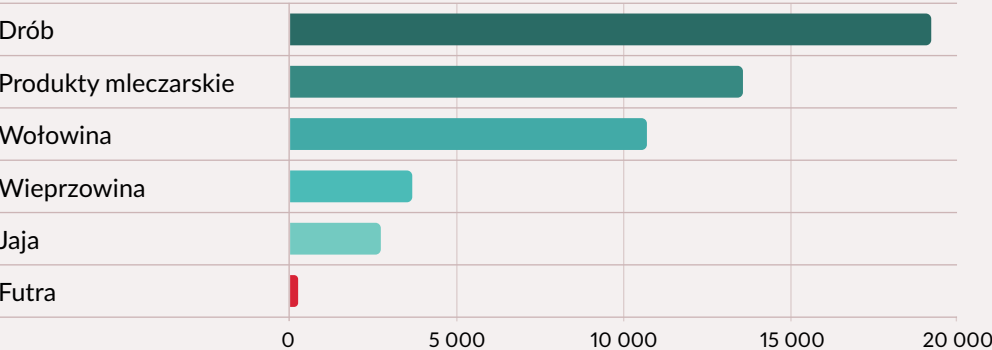
Polski eksport skór nerek w latach 2004–2024 wg danych GUS

(za 2024 szacunki na podstawie danych za pierwsze 10 miesięcy).

Zacząco spadła również wartość eksportu futer z nerek. W 2024 r. eksport futer z nerek stanowił ok. 0,014% wartości całkowitego eksportu. Dla porównania, w tym samym roku eksport towarów rolno-spożywczych stanowił 15,3% całkowitej wartości polskiego eksportu¹⁹.

Wartość eksportu w 2024 roku (mln PLN)

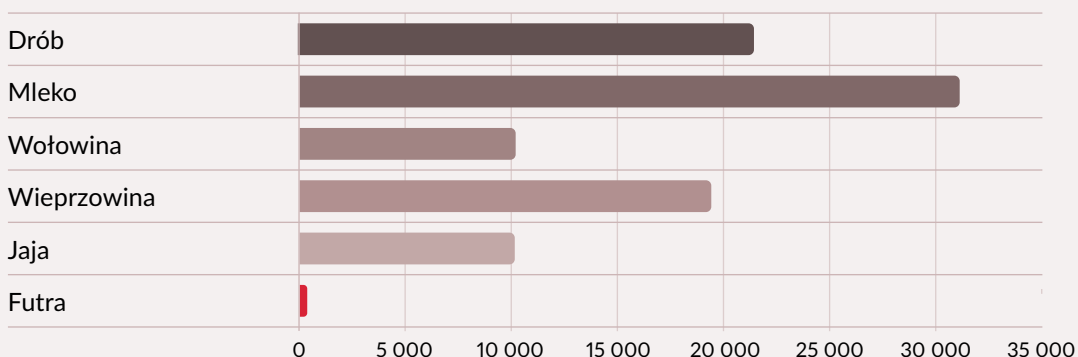

19 Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, <http://gov.pl/web/kowr/wyniki-polskiego-handlu-towarami-rolno-spozywczymi-w-2024-r> [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Znikomy wpływ na gospodarkę

Przemysł futrzarski od lat ma znikomy wpływ na gospodarkę. W 2023 r. był odpowiedzialny za ok. 0,01% PKB, co w porównaniu z innymi gałęziami produkcji zwierzęcej jest niemal niezauważalne²⁰.

PKB Polski w 2023 roku (mln PLN)

Problem utylizacji UPPZ

UPPZ – czyli produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego – to materiały pochodzenia zwierzęcego, które nie są przeznaczone do spożycia przez ludzi. Są to na przykład:

- elementy zwierząt lub ich części, powstające w wyniku uboju zwierząt w rzeźniach, zakładach rozbioru, przetwórstwa i innych zakładach sektora spożywczego,
- padłe zwierzęta gospodarskie (np. świnie, drób, bydło) i towarzyszące (np. psy, koty),
- obornik pochodzący od zwierząt gospodarskich,
- skóry, skórki, kopyta, rogi, szczecina, sierść, włosie pochodzenia zwierzęcego,

²⁰ Na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

- trofea łowieckie,
- żywność pochodzenia zwierzęcego po terminie ważności do spożycia lub posiadająca naruszone opakowanie,
- odpady cateringowe pochodzące z placówek zbiorowego żywienia,
- inne produkty pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczone do spożycia przez ludzi²¹.

Przepisy dotyczące utylizacji ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego reguluje **Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009** z dnia 21 października 2009 r. w sprawie ustalania zasad dotyczących ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego i ich przetwarzania²². W Polsce te przepisy są implementowane przez odpowiednie regulacje krajowe, takie jak **Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt**²³.

Ferma norek (fot. Andrew Skowron, 2017)

21 Główny Inspektorat Weterynarii, Uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego, wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/uboczne-produkty-pochodzenia-zwierzecego [ostatni dostęp: 15.05.2025]

22 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, **ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego)** eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32009R1069 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

23 Dziennik Ustaw, **Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt**, isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040690625/U/D20040625Lj.pdf [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Kategorie ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego:

Kategoria produktów	Opis	Utylizacja
 1. Szczególnego ryzyka	Stanowią zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt, mogą stanowić ryzyko dla środowiska. Są to np. zwierzęta padłe w wyniku chorób zakaźnych czy zatrucia.	Produkty tej kategorii muszą zostać zniszczone tak, aby zapewnić pełne unieszkodliwienie ryzykownych patogenów, np. poprzez spalanie w specjalistycznych piecach wysoko-temperaturowych
 2. Wysokiego ryzyka	Mogą stanowić zagrożenie, ale w mniejszym stopniu niż te z kategorii 1. Przy odpowiednim przetworzeniu mogą być wykorzystane do celów przemysłowych. Są to np. części ciała pochodzące od zdrowych zwierząt, które nie chorowały na chorobę zakaźną, ale mogą stanowić ryzyko z powodu mikroorganizmów, lub padłe zwierzęta, które nie zostały zakażone poważnymi chorobami.	Produkty tej kategorii są przetwarzane w procesach przemysłowych (np. wytwarzanie pasz, tłuszczów zwierzęcych, przetwórstwo dla przemysłu chemicznego). Mogą także zostać poddane spalaniu lub zakopaniu w kontrolowanych warunkach, ale ich dalsze wykorzystanie jest możliwe w formie nieżywniowej, np. w produkcji nawozów organicznych.
 3. Niskiego ryzyka	Są najmniej ryzykowne, po odpowiednim przetworzeniu mogą zostać wykorzystane do celów konsumpcji zwierzęcej. Są to np. części zwierząt, takie jak skóry, krew, pióra, które mogą być wykorzystane do produkcji odzieży, czy przetwory zwierzęce przeznaczone do pasz i innych produktów.	Produkty tej kategorii są często przetwarzane na pasze, mogą być też poddane przetwórstwu w przemyśle kosmetycznym.

Fermy zwierząt futerkowych skupują odpady 2 i 3 kategorii. Trudno jest znaleźć dokładne dane co do skali utylizacji UPPZ przez fermy futrzarskie, ale na podstawie dostępnych informacji można szacować, że utylizują one ok. 7,5% wszystkich UPPZ²⁴.

Trzeba podkreślić, że UPPZ kategorii 2 i 3 mogą być utylizowane przez różne branże, które przetwarzają te produkty w sposób bezpieczny, zgodny z normami sanitarnymi i ekologicznymi.

24 Dane dostarczone przez Główny Inspektorat Weterynarii.

Przykłady branż utylizujących UPPZ:

Branża paszowa i PET FOOD

- **Kategoria 2:** Produkty tej kategorii, takie jak części zwierząt, które nie zostały zakażone poważnymi chorobami, ale mogą stanowić zagrożenie mikrobiologiczne, mogą być przetwarzane na pasze dla wskazanych grup zwierząt (np. zwierzęta w ogrodach zoologicznych).
- **Kategoria 3:** Produkty tej kategorii są przeznaczone na pasze dla zwierząt oraz karmę czy gryzaki dla zwierząt domowych, tzw. pet food.

Branża kosmetyczna i farmaceutyczna

- **Kategoria 3:** Produkty z tej kategorii, takie jak skóry i kości, mogą być poddane specjalistycznej obróbce (w tym procesom oczyszczania i hydrolizy), aby uzyskać żelatynę i kolagen nadające się do wykorzystania w farmacji i kosmetologii.
- **Kategoria 2:** W niektórych przypadkach odpady z tej kategorii, po odpowiednim przetworzeniu, mogą być używane w produkcji substancji pomocniczych w kosmetykach (np. воск pszczeli, substancje emulgujące).

Branża nawozowa i biotechnologiczna

- **Kategoria 2 i 3:** Produkty te mogą być przetwarzane na nawozy organiczne, które poprawiają jakość gleby. Po odpowiedniej obróbce (np. kompostowaniu) mogą być używane jako materiały wzbogacające ziemię w substancje organiczne.

Branża energetyczna

- **Kategoria 2:** W przemyśle energetycznym niektóre produkty uboczne, takie jak tłuszcze zwierzęce, mogą być wykorzystywane do produkcji biopaliw (np. biodiesel).
- **Kategoria 3:** Produkty te mogą również być używane do produkcji biogazu.

Branża chemiczna

- **Kategoria 2:** W niektórych przypadkach, po odpowiednim oczyszczeniu, produkty uboczne, takie jak tłuszcze zwierzęce, mogą być przetwarzane na chemikalia wykorzystywane w różnych procesach przemysłowych.
- **Kategoria 3:** Części zwierząt, takie jak kości czy rogi, mogą być wykorzystywane w produkcji substancji chemicznych, np. w procesie produkcji nawozów czy kosmetyków.

Rynek utylizacji i przetwórstwa UPPZ stale się rozwija, a jego infrastruktura zmienia się – np. duże koncerny drobiowe tworzą własne zakłady utylizacyjne, uniezależniając się tym samym od innych. Dużymi przetwórcami UPPZ są też obecnie producenci karmy dla zwierząt domowych (np. producent drobiowy Henryk Stokłosa jest właścicielem marki Dolina Noteci). Dodatkowo handel ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego jest międzynarodowy, otwarty zarówno na eksport, jak i import (w ostatnich latach **wzrastał polski eksport** surowych odpadów rybnych, surowych produktów pochodzenia zwierzęcego nie do spożycia, czy mączki²⁵).

Nie ma więc zagrożenia, że po zamknięciu ferm futrzarskich jakaś część tych produktów nie zostanie przetworzona.

Miejsca pracy

Zachodni Ośrodek Badań Społecznych i Ekonomicznych (ZOBSiE) szacuje, że w 2020 r. zatrudnienie na polskich fermach w przeliczeniu na całoroczne etaty wynosiło nie więcej niż 2–3 tysiące osób. Można przypuszczać, że najwyżej drugie tyle osób pracowało w otoczeniu tego biznesu (np. realizując dostawy)²⁶. Od 2020 r. zmalała nie tylko produkcja futer, ale też liczba ferm, co z pewnością zmniejszyło też zapotrzebowanie na pracowników. Znaczna część pracy na fermach jest sezonowa – dodatkowe osoby są potrzebne w okresie odstawiania młodych od matek czy uśmiercania zwierząt. Na fermach często pracują osoby ze wschodu (z Ukrainy czy Mołdawii), które podejmują się tej pracy z braku innych perspektyw, często nie mając doświadczenia w pracy przy zwierzętach.

Warunki pracy na fermach futrzarskich są niezwykle trudne i często niespełniające odpowiednich standardów. Badania ZOBSiE stwierdziły problemy takie jak:

- ⚠ niskie wynagrodzenia,
- ⚠ długie godziny pracy, często bez dokumentacji dotyczącej stosunku pracy i przebiegu zatrudnienia,
- ⚠ podwyższone ryzyko wypadków przy pracy,
- ⚠ narażenie na choroby (w tym te o charakterze zoonotycznym),

25 Urbański J., Zachodni Ośrodek Badań Społecznych i Ekonomicznych, *Zakaz hodowli zwierząt futerkowych i jego konsekwencje społeczno-ekonomiczne*, zobsie.pl/images/cf_raport_fermy_2021_5.pdf [ostatni dostęp: 17.03.2025]

26 Tamże.

- ⚠ nieodpowiednie traktowanie,
- ⚠ złe warunki sanitarne w miejscu pracy i w miejscu zamieszkania w przypadku pracowników sezonowych.

W 2018 roku ZOBSiE przeprowadził badanie w trzech gminach o wysokiej koncentracji ferm nerek: Czarniejewie i Koźminie Wielkopolskim (woj. wielkopolskie) oraz Nowogardzie (woj. zachodniopomorskie)²⁷. Uczestnicy badania otrzymali kilka pytań, w tym:

Czy ktoś z Pana/Pani najbliższej rodziny (gospodarstwa domowego) pracował w fermie zwierząt futerkowych?

- Odpowiedzi „Tak, obecnie pracuje” udzieliło 9,3% mieszkańców Czarniejewa, 7,4% Koźmina Wielkopolskiego i 12,1% Nowogardu.
- Odpowiedzi „Tak, w przeszłości pracował/-a)” udzieliło analogicznie: 18%, 9,5% i 20,2% badanych.

Czy Pan/Pani kiedykolwiek pracował/-a w fermie zwierząt futerkowych?

- Odpowiedzi „Tak, obecnie pracuję” udzieliło 2% mieszkańców Czarniejewa, 0,5% Koźmina Wielkopolskiego i 1,1% Nowogardu.
- Odpowiedzi „Tak, kiedyś pracowałem/-am” udzieliło analogicznie: 12,1%, 4,2% i 10,1% badanych.

Sąsiedztwo dużych ferm nerek miało więc niewielki wpływ na lokalny rynek pracy. Co ważne, około połowa osób z każdej badanej gminy powiedziała, że popiera ustawowy zakaz hodowli zwierząt na futro (odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”: Czarniejewo – 50,9%, Koźmin Wielkopolski – 56,7%, Nowogard – 43,9%).

27 Marcinkowski T., Urbański J., Zachodni Ośrodek Badań Społecznych i Ekonomicznych, *Mieszkańcy wobec ferm zwierząt futerkowych. Raport z badań w gminach Czarniejewo, Koźmin Wielkopolski i Nowogard*, zobsie.pl/images/raport%20ost-min.pdf [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Mieszkanka wsi Pyrzany, w której działa ferma norek, pokazuje lepy pełne much (2020)

*Staliśmy się więźniami we
własnych mieszkaniach, gdyż
w ciągu dnia, jak i w nocy, nie
można nawet otworzyć okien.*

Sołtys i Rada Sołecka wsi Rusko oraz Radni wsi Rusko w piśmie do wójta gminy Jaraczewo, 23.07.2015.

Wieś Rusko znajduje się ok 3 km od jednej z największych ferm norek w Polsce.

Protesty mieszkańców wsi

W latach 2012–2017 w Polsce miało miejsce **ponad sto lokalnych protestów przeciwko powstawaniu i rozbudowie ferm norek**²⁸. Protesty były organizowane przez mieszkańców obszarów wiejskich, w tym rolników, którzy dostrzegają olbrzymią różnicę między wiejską produkcją zwierzęcą a przemysłową hodowlą mięsożernych zwierząt futerkowych.

Sąsiedztwo ferm norek wiąże się z szeregiem problemów dla mieszkańców wsi, jak:

- ⚠️ odory,
- ⚠️ plagi much,
- ⚠️ zagrożenia związane z uciezkami norek,
- ⚠️ spadek cen nieruchomości,
- ⚠️ blokada rekreacyjno-turystycznego potencjału okolicy,
- ⚠️ blokada możliwości rozwoju rolnictwa ekologicznego czy drobnej działalności usługowej.

Badania opinii publicznej Biostatu odzwierciedlają niechęć mieszkańców polskich wsi wobec przemysłu futrzarskiego: aż 72,7% pytanym mieszkańców wsi uważa, że hodowanie i zabijanie zwierząt dla ich futer nie powinno być w Polsce dopuszczalne. Dodatkowo aż 79,2% osób objętych badaniem uważa obecność fermy futrzarskiej w odległości jednego kilometra za czynnik zniechęcający do kupna domu w danej okolicy²⁹.

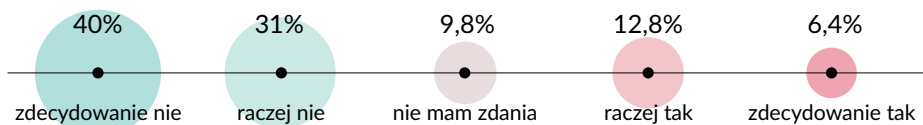
28 Urbański J., Iwański M. Zachodni Ośrodek Badań Społecznych i Ekonomicznych, *Ocena sytuacji branży hodowli zwierząt futerkowych i jej wpływu na polską gospodarkę*, zobsie.pl/raporty/13-ocena-sytuacji-branzy-hodowli-zwierzat-futerkowych [ostatni dostęp: 07.01.2024]

29 Rawicki P., Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Nowe badania opinii publicznej: co o fermach futrzarskich myślą Polacy?*, otwarteklatki.pl/blog/nowe--badania-opinii-publicznej-co-o-fermach-futrzarskich-mysla-polacy [ostatni dostęp: 17.03.2025]

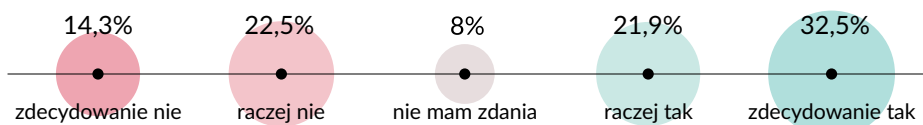
Spółeczne poparcie dla zakazu hodowli zwierząt na futro (badanie CBOS z 2025)

W kwietniu 2025 r. Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) sprawdziło nastawienie Polek i Polaków do hodowli zwierząt na futra w Polsce. Wyniki, podobnie jak w poprzednich badaniach, wskazują wprost – zdecydowana większość społeczeństwa jest przeciwna takiej hodowli.

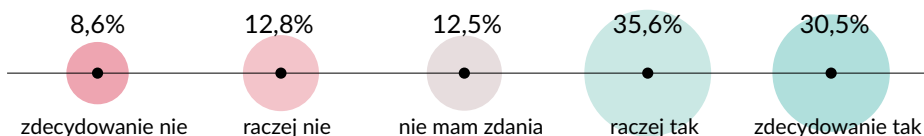
- ✓ **Aż 71% ankietowanych stwierdziło, że hodowanie i zabijanie zwierząt dla ich futer nie powinno być dopuszczalne w Polsce** (w tym 40% – zdecydowanie nie, 31% – raczej nie). Tylko 19,2% badanych uważa, że taka hodowla powinna być dopuszczalna (w tym 6,4% – zdecydowanie tak, 12,8% – raczej tak), a pozostali nie mają zdania.

- ✓ Poparcie dla zakazu hodowli zwierząt na futro wyniosło **54,4%** (32,5% – zdecydowanie popieram, 21,9% – raczej popieram).

- ✓ Należy jednak zaznaczyć, że w pytaniu z precyzyjnymi warunkami wprowadzenia takiego zakazu (tj. 5-letni okres przejściowy, odszkodowania dla hodowców) **poparcie dla zakazu wyniosło już 66,1%** (zdecydowanie tak – 30,5%, raczej tak – 35,6%).

CBOS przeprowadziło również oddzielne badanie elektoratów, w którym wzięła udział następująca liczba wyborców poszczególnych ugrupowań: 460 – Prawo i Sprawiedliwość, 457 – Koalicja Obywatelska, 148 – Polskie Stronnictwo Ludowe, 335 – Lewica, 330 – Polska 2050, 454 – Konfederacja.

Zdecydowana większość wyborców każdej partii uważa, że hodowanie i zabijanie zwierząt nie powinno być dopuszczalne w Polsce.

Czy hodowanie i zabijanie zwierząt dla ich futer powinno być dopuszczalne w Polsce?

Odp.:	PiS	KO	PSL	Lewica	Polska 2050	Konfederacja
Raczej nie	23,9%	17,7%	26,4%	19,1%	22,7%	21,4%
Zdecydowanie nie	38,9%	60,0%	39,9%	68,4%	55,5%	29,1%
Razem	62,8%	77,7%	66,3%	87,5%	78,2%	50,5%

CBOS zapytał też ankietowanych o projekt ustawy zakazującej hodowli zwierząt na futro z uwzględnieniem 5-letniego okresu przejściowego i odszkodowań dla hodowców. Wyborcy wszystkich partii w zdecydowanej większości uważają, że Sejm powinien przyjąć taką ustawę.

W najbliższych miesiącach w Sejmie rozpoczną się prace nad ustawą zakazującą hodowli zwierząt na futro. Ustawa przewiduje 5-letni okres przejściowy, odszkodowania dla hodowców i odprawy dla pracowników. Czy uważa Pan(i), że ustawa powinna zostać przyjęta przez Sejm?

Odp.:	PiS	KO	PSL	Lewica	Polska 2050	Konfederacja
Raczej tak	29,3%	29,8%	37,2%	25,4%	31,5%	26,2%
Zdecydowanie tak	31,5%	47,9%	34,5%	58,2%	42,4%	20,9%
Razem	60,8%	77,7%	71,7%	83,6%	73,9%	47,1%

Nieskuteczność kontroli warunków na fermach

Liczne śledztwa i interwencje organizacji pozarządowych wykazały, że system kontroli ferm futrzarskich jest nieskuteczny i nie przeciwdziała cierpieniu zwierząt. Na przestrzeni lat wielokrotnie udokumentowano takie problemy jak **nieleczone urazy, choroby, rany otwarte, infekcje oczu, uszu, dziąseł, fatalne uzębienie, czy pogryzienia**. Kontrole Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej (PIW) na fermach odbywają się zwykle raz do roku. Hodowcy często wiedzą o nich z wyprzedzeniem, co umożliwia im przygotowanie do wizytacji (np. usunięcie zwłok zwierząt, śmiercenie chorych osobników). Kontrole są krótkie, co uniemożliwia sprawdzenie stanu zdrowotnego każdego zwierzęcia, gdy na fermie przebywają ich dziesiątki, a nawet setki tysięcy.

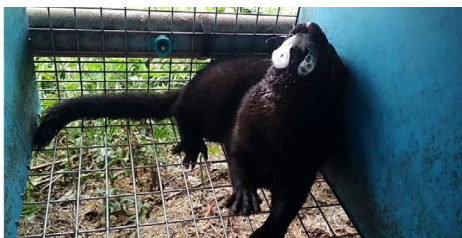
Najwyższa Izba Kontroli (NIK) opublikowała dwa raporty na temat stanu kontroli ferm zwierząt futerkowych, w 2011 oraz w 2014 roku, które wykazały liczne nieprawidłowości i zaniedbania (raporty można przeczytać skanując kody QR).

nik.gov.pl/plik/id,3220,vp,4058.pdf

nik.gov.pl/plik/id,7779,vp,9749.pdf

Wybrane śledztwa i interwencje na polskich fermach futrzarskich

Na przestrzeni 13 lat pokazaliśmy, jak wygląda hodowla zwierząt futerkowych zarówno na małych, rodzinnych fermach lisów, jak i na ogromnych fermach norek należących do potentatów branży. Zebrane przez nas materiały są dobitnym dowodem na to, że zapewnienie dobrostanu zwierzętom w hodowli futerkowej jest niemożliwe.

2012

Śledztwo przeprowadzone na 52 fermach norek, lisów i jenotów z terenu całej Polski. Zebrane dowody wykazały powszechne okaleczenia i choroby zwierząt, a także ich brutalne traktowanie. Na podstawie śledztwa powstał raport „Cena Futra”³⁰.

2015

Pierwsze śledztwo z użyciem ukrytych kamer przeprowadzone na fermie lisów, pokazujące brutalny sposób zabijania lisów i jenotów w przemyśle futrzarskim. Pokazaliśmy również układanie martwych lisów tuż obok klatek jeszcze żywych zwierząt³¹.

2016

Dwumiesięczne śledztwo przeprowadzone na fermie norek w Masanowie, na której zatrudnił się nasz aktywista³². Ferma należy do Farm Equipment, holenderskiego potentata branży. Udokumentowaliśmy przemoc wobec zwierząt – rzucanie norkami, kopanie ich, deptanie, uderzanie nimi o ścianę. Zebrane materiały posłużyły do złożenia zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa. Po ponad roku procesu zapadł wyrok w tej sprawie i dwóch pracowników fermy zostało skazanych za znęcanie się oraz znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem nad zwierzętami.

2019

Interwencja na fermie lisów w Goliszowie³³. W klatkach przebywały schorowane i głodne lisy. Na miejscu znaleziono również rozkładające się ciała zwierząt. W niektórych klatkach na lisy trzymane były psy. Podczas interwencji udało się uratować

30 Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Cena Futra: rzeczywistość polskich ferm futrzarskich*, otwarteklatki.pl/publikacje/cena-futra/raport-cena-futra [ostatni dostęp: 17.03.2025]

31 Leszno Nasze Miasto, leszno.naszemiasto.pl/otwarte-klatki-szukajace-nagrania-z-fermy-lisow-18/ar/c8-3634670 [ostatni dostęp: 26.03.2025]

32 Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Takie są realia hodowli zwierząt na futro. Były pracownik fermy norek ujawnia drastyczny film*, otwarteklatki.pl/blog/byly-pracownik-fermy-norek-ujawnia-drastyczny-film [ostatni dostęp: 26.03.2025]

33 Czuma B., *Wirtualna Polska, Psy w klatkach i wygłodzone lisy. Interwencja obrońców zwierząt w Goliszowie*, wiadomosci.wp.pl/psy-w-klatkach-i-wygłodzone-lisy-interwencja-obroncow-zwierzat-w-goliszowie-6422966663338113a [ostatni dostęp: 26.03.2025]

6 psów i 12 lisów. Jeden z lisów musiał przejść amputację palca, a jedna z lisiczek była skrajnie wychudzona. Wszystkie zwierzęta zostały objęte opieką weterynaryjną i znalazły bezpieczne miejsca do życia.

W tym samym roku z fermy w Karskach uratowaliśmy szczenię lisa polarnego, który miał otwarte złamanie tylnej łapy. W ranę wdała się infekcja i łapa musiała być amputowana³⁴. Lis otrzymał imię Maciek i resztę życia spędził w azylu. Ferma w Karskach jest już zamknięta.

2019

Opublikowaliśmy wynik dwumiesięcznego śledztwa na największej fermie norek w Polsce, należącej do rodziny Wójcików³⁵. Pracownik fermy udokumentował liczne dowody na cierpienie norek, m.in. rany otwarte, pogryzienia, przypadki agresji i kanibalizmu, zwierzęta w konwulsjach i ze ślinotokiem. Na materiałach widać też zwierzęta, które uciekły z klatek. Ferma działa do dziś. Jeden z pracowników fermy został pociągnięty do odpowiedzialności karnej za ciskanie norkami do klatek.

W tym samym roku przeprowadziliśmy interwencję na fermie lisów w Durzynie³⁶, która została pozostawiona bez opieki. Dziesiątki zwierząt umarły śmiercią głodową, a część przeżyła, bo zjadała swoich towarzyszy z klatek. Pozostałe lisy na fermie zostały zabite przez porażenie prądem przez osoby, która nie miała do tego żadnych uprawnień i kompetencji.

2024

Przeprowadziliśmy śledztwo na fermie norek należącej do holenderskiej rodziny Van Ansem³⁷. Przez pięć tygodni nasz aktywista, który zatrudnił się na fermie, dokumentował okrucieństwo wobec zwierząt, w tym rzucanie norkami, uderzanie nimi o drewniane i metalowe elementy klatek, czy przydeptywanie ich. W sprawie toczy się postępowanie karne.

34 Stowarzyszenie Otwarte Klatki, *Poznaj historię Mačka - lisa uratowanego z fermy futrzarskiej*, youtube.com/watch?v=xntmBjidNbE [ostatni dostęp: 26.03.2025]

35 Schwertner J., Onet, *Szokujące nagrania. Tak się produkuje futra w Polsce. Film „Krwawy biznes futerkowców” Janusza Schwertnera*, onet.pl/informacje/onetwiadomosci/krwawy-biznes-futerkowcow-film-janusza-szwertnera/82wy9vs,79cfc278 [ostatni dostęp: 26.03.2025]

36 Fakt, *Dramat na fermie lisów. Truchła jedzone przez żywe zwierzęta*, fakt.pl/wydarzenia/polska/poznan/dramat-na-fermie-lisow-truchla-jedzone-przez-zywe-zwierzeta/96mmlbz [ostatni dostęp: 26.03.2025]

37 Schwertner J., Goniec, *Goniec ujawnia: Cierpienie bez końca. Tak w Polsce dręczy się zwierzęta zabijane na futro*, goniec.pl/goniec-ujawnia-cierpienie-bez-konca-tak-w-polsce-dreczy-sie-zwierzeta-zabijane-na-futro-s-jsch-230424 [ostatni dostęp: 26.03.2025]

Lis Maciek – odebrany interwencyjnie na fermie w Karskach (fot. Andrew Skowron 2019)

Przemysł futrzarski na świecie

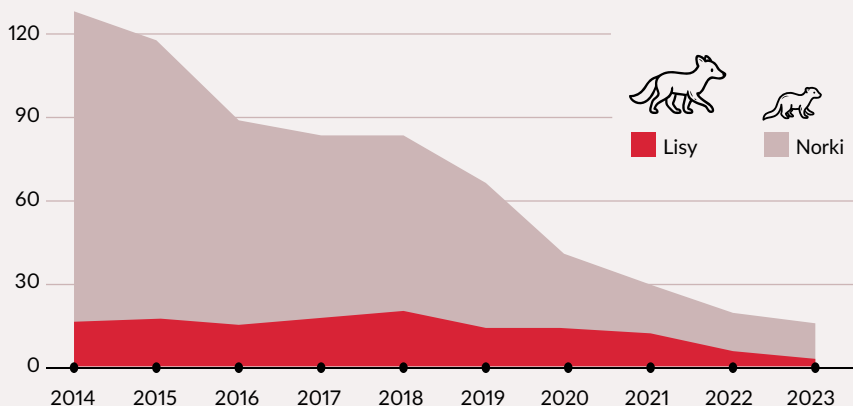
Struktura i skala globalnej hodowli

Największymi producentami futer są **Chiny, Polska i Finlandia**. Przemysł działa również w Grecji, Hiszpanii, Ukrainie, USA, Kanadzie, Rosji, Białorusi i Bułgarii.

- Globalna liczba nerek hodowanych i zabijanych na futra spadła o połowę w ciągu zaledwie dwóch lat, z 33 mln w 2020 r. do 17 mln w 2022 roku³⁸.
- Produkcja futer z nerek w Unii Europejskiej spadła z 18 mln w 2020 r. do 7,5 mln w 2022 roku³⁹.
- Tendencję spadkową widać też w przypadku skór lisich – w 2022 r. wyprodukowano ich 700 tys, w 2020 r. było to 1,2 mln.⁴⁰

Spadek produkcji futer na świecie w milionach

(źródło: Statista)

38 Fur Free Alliance, *Global mink fur production halved in two years*, furfreealliance.com/global-mink-fur-production-halved-in-two-years/ [ostatni dostęp: 26.03.2025]

39 Tamże.

40 Tamże.

- W Chinach produkcja skór norek spadła z 9,3 mln w 2020 r. do 5,8 mln w 2022 r. Odnotowano również gwałtowny spadek produkcji chińskich futer lisich – z 12 mln w 2020 r. do 8 mln w 2022 r.⁴¹ (więcej o przemyśle w Chinach piszemy w kolejnym rozdziale).
- W Europie ponad 20 krajów całkowicie lub częściowo zakazało hodowli zwierząt na futra⁴².

Przemysł futrzarski w Chinach

Chiny są największym producentem, importerem i konsumentem futer naturalnych. Rozwój przemysłu futrzarskiego w Chinach przypadł na lata 70-80 XX wieku. Chińczycy importowali norki i lisy rozrodowe z Rosji, krajów skandynawskich i Ameryki Północnej, co poskutkowało boomem produkcyjnym w latach 80. i 90.

W 2022 r. Chiny były odpowiedzialne za 31% globalnej produkcji futer z norek (5,7 mln zwierząt), niemal 100% produkcji futra z jenotów (7,9 mln zwierząt), oraz 91% globalnej produkcji futra z lisów (8,3 mln zwierząt)⁴³.

Co istotne, Chiny w ostatnich latach odnotowały ogromny spadek produkcji. **Między 2022 i 2023 rokiem produkcja futer z lisa spadła o 64% (z 8,36 mln do 3,03 mln), jenotów – o 60% (z 7,91 mln do 3,18 mln), norek – o 33% (z 5,79 mln do 3,88 mln)**⁴⁴.

Mimo że noszenie futer w Chinach wciąż ma znaczenie kulturowe, znaczny odsetek firm zajmujących się produkcją i obróbką futer zbankrutował w ostatnim czasie. Tylko w latach 2023-2024 **upadło aż 41% chińskich firm futrzarskich**⁴⁵. Choć przemysł może lekko się odbić po wygaszeniu hodowli w Europie, sami hodowcy przyznają, że chińskie futra nie cieszą się renomą. Zła reputacja wynika nie tylko z jakości futer, ale też z licznych śledztw dokumentujących okrutne traktowanie zwierząt. Dodatkowo z każdym rokiem naukowcy coraz mocniej podkreślają zagrożenie epidemiologiczne ze strony ferm norek, co w przyszłości może wpłynąć na odbiór i sytuację przemysłu również w Chinach.

41 Tamże.

42 Fur Free Alliance, *Fur bans*, furfreealliance.com/fur-bans/ [ostatni dostęp: 26.03.2025]

43 ACTAsia, *Fur report update 2022/2023*, actasia.org/news/actasias-fur-report-update-2022-2023/ [ostatni dostęp: 17.03.2025]

44 Tamże.

45 Tamże.

Wojciech Wójcik, brat Szczepana Wójcika, od 2021 r. inwestuje w Rosji, przejmując kontrolę nad dawnym sowieckim gospodarstwem i sprowadzając z niego skóry norek do Polski. Na fermie hoduje ok. 100 tysięcy norek. W 2023 r. jego rosyjska spółka sprzedała skóry o wartości 126,5 miliona rubli (około 6 mln zł). Rosja, w przeciwieństwie do Polski, dotuje hodowlę norek. Dzięki temu firma Wójcika otrzymuje dopłaty sięgające nawet 20 mln rubli rocznie (około 1 mln zł).

W maju 2024 r. Wojciech Wójcik został zatrzymany przez rosyjską FSB pod zarzutem próby przekupienia inspekcji weterynaryjnej. Zgodnie z informacjami podanymi przez media miał oferować 3 tys. dolarów w zamian za wydanie certyfikatów potrzebnych do eksportu futer z Rosji do Azji. Po wpłaceniu kaucji w wysokości 50 mln rubli (około 2,3 mln zł) wyszedł z aresztu.

Rodzina Wójcików miała fermę norek również w Ukrainie. Została ona zbombardowana przez Rosjan. Wskutek ataku zginęły nie tylko zwierzęta, ale też część pracowników fermy⁴⁹. Wójcikowie po incydencie nie wstrzymali jednak swojej działalności w Rosji.

Zakazy hodowli zwierząt na futro w Europie i na świecie

Zakaz hodowli zwierząt na futro obowiązuje w 22 krajach w Europie⁵⁰. Są to: **Wielka Brytania, Słowenia, Austria, Chorwacja, Serbia, Bośnia i Hercegowina, Macedonia, Holandia, Czechy, Luksemburg, Belgia, Słowacja, Norwegia, Irlandia, Francja, Włochy, Estonia, Malta, Łotwa, Litwa, Rumunia i Bułgaria**. Dodatkowo niektóre kraje europejskie wprowadziły częściowe zakazy:

- Węgry zakazały hodowli zwierząt nieudomowionych na futro (lisy, norki);
- Niemcy i Szwajcaria wprowadziły surowe wymogi co do warunków utrzymania zwierząt, co skutkowało wygaśnięciem przemysłu,
- Szwecja również wprowadziła surowsze wymogi co do utrzymania lisów i szynszyli w hodowli na futro, co spowodowało, że fermy tych zwierząt przestały istnieć. W 2025 roku państwo zawarło porozumienie z hodowcami norek, wypłacając im odszkodowania za wygaszenie działalności,
- w Danii obowiązuje zakaz hodowli lisów na futro,
- w Hiszpanii niemożliwe jest budowanie nowych ferm norek.

49 Maciej D. Wyborcza, *Ukraińska ferma norek należąca do polskiej rodziny zbombardowana. Wcześniej zginęli tam pracownicy*, wyborcza.biz/biznes/7,177151,28487368,ukrainska-ferma-norek-nalezaca-do-polskiej-rodziny-zbombardowana.html [ostatni dostęp: 17.03.2025]

50 Fur Free Alliance, furfreealliance.com/fur-bans/ [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Japonia zakazała importu i hodowli norki amerykańskiej i wprowadziła surowsze wymogi co do utrzymania zwierząt na już istniejących fermach, co skutkowało ich zamknięciem i wygaśnięciem przemysłu. Nowa Zelandia również zakazała importu i hodowli norek, lisów i nutrii na futro. Zakaz hodowli norek wprowadziła też Kolumbia Brytyjska (Kanada).

Ustawodawstwo dotyczące ferm futrzarskich, źródło: furfreealliance.com

Zakazy sprzedaży i importu futer

W 2021 r. Izrael, jako pierwsze państwo, zakazał sprzedaży futer naturalnych. Zakaz sprzedaży futer obowiązuje również w całym stanie Kalifornia (USA), a także w amerykańskich dzielnicach i miastach:

- Massachusetts: Wellesley, Weston, Brookline, Plymouth, Cambridge, Lexington, Arlington, Attleboro;
- Michigan: Ann Arbor;
- Colorado: Boulder;
- Floryda: Hallandale Beach;
- Pensylwania: Etna⁵¹.

Temat zakazu importu futer jest obecny również w debacie politycznej w Wielkiej Brytanii⁵² i Szwajcarii⁵³.

Europejska Inicjatywa Obywatelska „Fur Free Europe”

18 maja 2022 r. rozpoczęła się zbiórka podpisów pod Europejską Inicjatywą Obywatelską „Fur Free Europe”, której celem jest wprowadzenie zakazu hodowli zwierząt na futro w Unii Europejskiej oraz zakaz importu futer pochodzących z ferm futrzarskich do krajów Unii. Inicjatywa zebrała **ponad 1,5 miliona podpisów, w tym 90 919 podpisów z Polski**, co czyni ją dziesiątą Europejską Inicjatywą Obywatelską (EIO) w historii, która odniosła sukces⁵⁴. Uzyskała też największe poparcie spośród inicjatyw dotyczących ochrony zwierząt.

7 grudnia 2023 r. Komisja Europejska ogłosiła, że zleciła Europejskiemu Urzędowi ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) przygotowanie raportu oceniającego dobrostan czterech gatunków zwierząt hodowanych na futro (norki, lisa, jenota i szynszyli) na fermach futrzarskich. Finalna decyzja Komisji Europejskiej w sprawie zakazu hodowli

51 Tamże.

52 Kampania Fur Free Britain, furfreebritain.uk/ [ostatni dostęp: 17.03.2025]

53 [swissinfo.ch, Switzerland moots import ban on cruelly produced furs](https://swissinfo.ch/eng/swiss-politics/federal-council-wants-import-ban-on-furs-produced-in-cruel-conditions/87337130) swissinfo.ch/eng/swiss-politics/federal-council-wants-import-ban-on-furs-produced-in-cruel-conditions/87337130 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

54 Komisja Europejska, *ECI Fur Free Europe*, food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare/eci/eci-fur-free-europe_en [ostatni dostęp: 17.03.2025]

zwierząt na futro lub wprowadzenia wyższych wymogów hodowli zwierząt futerkowych ma opierać się na raporcie EFSA i być ogłoszona najpóźniej w marcu 2026 r.

Akcja streetworkowa w ramach zbiórki podpisów pod Europejską Inicjatywą Obywatelską „Fur Free Europe”

Rezygnacja biznesu odzieżowego ze sprzedaży futer

W odpowiedzi na oczekiwania konsumentów i liczne kampanie społeczne **ponad 1500 marek odzieżowych na całym świecie zrezygnowało ze sprzedaży futer naturalnych**. Wśród nich są zarówno nasze rodzime marki (np. Vistula, Ryłko, Gino Rossi), popularne sieci sklepów (np. ZARA, H&M, Pull&Bear), jak i giganci mody (np. Versace, Michael Kors, Prada, Dolce&Gabbana)⁵⁵.

*Futro? Nie biorę w tym już udziału.
Nie chcę zabijać zwierząt, żeby
tworzyć modę. To niewłaściwe.*

Donatella Versace

55 Fur Free Retailer, furfreetailer.com/ [ostatni dostęp: 12.03.2025]

Certyfikaty jakości i greenwashing

WelFur jako certyfikat jakości

WelFur to system certyfikacji utworzony przez branżę futrzarską w celu autoregulacji dobrostanu zwierząt na fermach. Dla uzyskania certyfikatu ferma musi przejść pozytywnie ocenę czterech kryteriów⁵⁶:

Właściwe żywienie zwierząt

- Brak objawów głodu
- Brak objawów pragnienia

1

Właściwe warunki utrzymania

- Możliwość wypoczynku
- Komfort termiczny
- Możliwość poruszania się

2

Właściwy stan zdrowia

- Brak zranień
- Brak chorób
- Brak objawów bólu przy pracy ludzi ze zwierzętami

3

Właściwy typ zachowań

- Możliwość wyrażania zachowań socjalnych
- Możliwość wyrażania pozostałych typów zachowań
- Właściwe relacje człowiek-zwierzę
- Pozytywny stan emocjonalny

4

56 Brzozowski M., *Dobrostan w hodowli zwierząt futerkowych*, <http://ph.ptz.icm.edu.pl/wp-content/uploads/2019/09/2-Brzozowski-.pdf> [ostatni dostęp: 12.03.2025]

Oto kilka problemów z tym systemem certyfikacji:

Brak niezależności podmiotu przyznającego certyfikat

- ⚠ **WelFur został opracowany przez samą branżę futrzarską**, a nie przez niezależne instytucje zajmujące się dobrostanem zwierząt. Program został stworzony przez **Fur Europe**, organizację lobbującą na rzecz hodowli futerkowej.
- ⚠ Jest to konflikt interesów – **branża certyfikuje sama siebie**, co budzi poważne wątpliwości co do jego wiarygodności i obiektywności.

Brak transparentności i niezależnej kontroli

- ⚠ Audyty są często **zapowiadane**, co daje hodowcom czas na przygotowanie się i ukrycie problemów.
- ⚠ Brakuje **publicznego dostępu do wyników audytów**, co ogranicza możliwość weryfikacji skuteczności systemu.
- ⚠ WelFur nie nakłada **realnych sankcji na ферmy**, które nie spełniają kryteriów – w praktyce trudno jest stracić certyfikat.

Przyznawanie certyfikatu fermom z rażącymi zaniedbaniami

- ⚠ Śledztwa organizacji prozwierzęcych ujawniały, że nawet na fermach z certyfikatem **WelFur występowały poważne problemy z dobrostanem zwierząt**, takie jak:
 - kanibalizm i rany u norek;
 - martwe zwierzęta w klatkach;
 - brak leczenia chorych zwierząt;
 - wysokie zagęszczenie powodujące agresję i urazy.

Certyfikat jako narzędzie marketingowe

- ⚠ **WelFur jest wykorzystywany do poprawy wizerunku branży**, sugerując konsumentom, że futra pochodzą z „humanitarnej” hodowli;
- ⚠ Nadanie certyfikatu **nie zmienia istoty braku dobrostanu zwierząt** – hodowla w ciasnych klatkach nadal jest normą, a dobrostan iluzją;
- ⚠ W konsekwencji certyfikat wprowadza konsumentów, którym zależy na właściwych warunkach hodowli w błąd – kupowanie futer z certyfikatem nadal wspiera branżę opartą na cierpieniu zwierząt.

Brak rzeczywistej poprawy dobrostanu zwierząt

- ⚠ **WelFur nie eliminuje klatkowego systemu hodowli**, który sam w sobie jest niehumanitarny. Zwierzęta futerkowe wciąż są trzymane w **małych, metalowych klatkach**, bez możliwości realizowania swoich naturalnych zachowań, takich jak kopanie czy pływanie.
- ⚠ **Stres i stereotypie** (powtarzalne, nienaturalne zachowania, np. gryzienie klatek czy chodzenie w kółko) są powszechne na certyfikowanych fermach, co sugeruje, że standardy nie są wystarczające do zapewnienia dobrostanu.

Furmark jako zapewnienie jakości

Furmark to globalny system certyfikacji futer, który został wprowadzony przez Międzynarodową Federację Futrzarską (International Fur Federation – IFF) w 2021 roku⁵⁷. Jest to program stworzony przez branżę futrzarską, aby przekonać konsumentów, że futra pochodzą z „odpowiedzialnych i etycznych” źródeł. W praktyce niemożliwe jest prześledzenie całego cyklu produkcyjnego futer naturalnych, przez co program był nieoficjalnie krytykowany przez samych hodowców.

System Furmark obejmuje kilka programów certyfikacyjnych, takich jak:

- ➔ **WelFur** – certyfikat dla ferm futrzarskich w Europie,
- ➔ **North American Farmed Fur** – standardy hodowlane dla futer w Ameryce Północnej,
- ➔ **SAGA Furs** – certyfikat dla futer z Finlandii,
- ➔ **Origin Assured (OA)** – wcześniejszy program, który został zastąpiony przez Furmark.

Furmark reklamuje się jako certyfikat gwarantujący nie tylko dobrostan zwierząt, ale także standardy środowiskowe. Taka retoryka jest zgodna z twierdzeniem branży, że futro jest naturalne, a jego produkcja zrównoważona. W ten sposób producenci starają się zainteresować młodszych potencjalnych konsumentów, którzy w swoich wyborach często kierują się ekologicznymi wartościami. Jednak dane na temat wpływu produkcji futer na środowisko sugerują, że takie twierdzenia są przykładem greenwashingu.

57 Furmark, <http://furmark.com/what-is-furmark/what-it-means> [ostatni dostęp: 12.03.2025]

Raport „Brudny ślad przemysłu futrzarskiego”

Ze względu na brak szczegółowych danych, przez lata trudno było określić faktyczny wpływ produkcji futer na środowisko. Jednak naciski na branżę odzieżową sprawiły, że to właśnie marki modowe zaczęły zbierać i analizować dane dotyczące wpływu środowiskowego w całym łańcuchu dostaw. W 2023 r. organizacja Humane World For Animals⁵⁸ opublikowała raport na ten temat na podstawie danych otrzymanych od francuskiej grupy Kering – właściciela takich domów modowych jak Gucci, Alexander McQueen czy Saint Laurent.

Raport „Brudny ślad przemysłu futrzarskiego”⁵⁹ porównuje 3 rodzaje futer (z norek, lisów i jenotów) z innymi materiałami, takimi jak bawełna, akryl i poliester. Wniosek z analizy jest jednoznaczny – **w 5 na 6 zbadanych obszarów to właśnie futra mają najbardziej negatywny wpływ na środowisko, a w szczególności futro z norek.**

Najważniejsze wnioski z raportu:

- ⚠ Ślad węglowy produkcji 1 kg futra z norek to prawie 310 kg ekwiwalentu CO₂.
To 26 razy więcej niż w przypadku akrylu.
- ⚠ Emisje zanieczyszczeń z produkcji futer z norek są ponad dwukrotnie wyższe niż emisje z pozostałych rodzajów futer, **215 razy większe niż z produkcji bawełny i aż 271 razy większe niż z produkcji akrylu.**
- ⚠ W trakcie przetwarzania futer potrzeba ogromnych ilości wody, a do stabilizacji futer wykorzystuje się toksyczne substancje chemiczne, np. **formaldehyd.**
- ⚠ Produkcja futra z norek generuje prawie **400 razy więcej zanieczyszczeń wody niż produkcja poliestru.** Pozostałe dwa rodzaje futer powodują wytwarzanie nieco mniejszej ilości zanieczyszczeń, jednak wartości te są nadal o kilkadziesiąt do kilkuset razy większe niż w przypadku reszty analizowanych materiałów.
- ⚠ Futra wypadają również najgorzej pod względem zużycia wody. **W porównaniu do poliestru średnie zużycie dla wspomnianych 3 rodzajów futer było 91 razy większe.** Warto oczywiście wspomnieć, że produkcja bawełny także zużywa duże ilości wody, jednak w przeliczeniu na 1 kg wartość ta jest kilkukrotnie mniejsza.

58 wcześniej: Humane Society International

59 Humane World For Animals, *Fur's Dirty Footprint*, humaneworld.org/sites/default/files/uploads/2023/06/HSI_UK-Furs-Dirty-Footprint_Jun23.pdf [ostatni dostęp: 12.03.2025]

- ⚠ Podobnie jest w przypadku odpadów – chociaż tutaj różnica jest mniejsza. **Najwięcej odpadów generuje produkcja futer z norek**, natomiast dla pozostałych rodzajów futer są to mniejsze wartości niż przy produkcji bawełny, jednak wciąż sporo większe niż chociażby w przypadku poliestru.
- ⚠ Wyjątkiem, jeśli chodzi o negatywny wpływ na środowisko, jest wskaźnik wykorzystania powierzchni gruntów. Ze względu na sposób hodowli owiec zdecydowanie **najwięcej powierzchni potrzeba do produkcji wełny**, natomiast produkcja futer charakteryzuje się podobną wielkością co bawełna. Najniższa wartość wskaźnika występuje w przypadku obu badanych materiałów syntetycznych.

Ferma norek i lisów Długie Stare (fot. Otwarte Klatki, 2023)

Zagrożenie epidemiologiczne

COVID-19 na fermach futrzarskich

W trakcie pandemii COVID-19 ферmy futrzarskie stały się ogniskami wirusa. W 2020 r. magazyn *Science* opublikował analizę przeprowadzoną przez chińskich naukowców. Badacze sprawdzali podatność różnych gatunków zwierząt na zarażenie się wirusem SARS-CoV-2 oraz na przenoszenie go na ludzi. Okazało się, że jednymi z najbardziej podatnych zwierząt są te z rodziny łośnicowatych: norki amerykańskie, kuny i fretki⁶⁰.

To właśnie norki amerykańskie są jednymi z najczęściej hodowanych na futro gatunków. Kumulacja dużej liczby zwierząt na stosunkowo małej powierzchni dodatkowo sprzyja rozprzestrzenianiu wirusa i jego mutacjom. Wirus został wykryty na ponad 400 fermach futrzarskich na świecie, głównie w Europie (najnowszy przypadek został wykryty w 2025 r. we Włoszech⁶¹).

Jak COVID-19 rozprzestrzenił się na fermach futrzarskich?

- ⚠ Zakazenia od ludzi – wirus najprawdopodobniej przedostawał się na ферmy futrzarskie poprzez pracowników, którzy mieli kontakt z nosicielami wirusa lub sami nimi byli. Następnie rozprzestrzenił się błyskawicznie wśród norek utrzymywanych w dużym zagęszczeniu.
- ⚠ Mutacje wirusa – na fermach wykryto nowe warianty SARS-CoV-2. Najgroźniejsza mutacja została wykryta w Danii w 2020 r. i nosiła nazwę Cluster 5. Istniały obawy, że mogłaby obniżyć skuteczność odpowiedzi immunologicznej.

60 *Science*, *Coronavirus rips through Dutch mink farms, triggering culls to prevent human infections*, [science.org/content/article/coronavirus-rips-through-dutch-mink-farms-triggering-culls-prevent-human-infections](https://www.science.org/content/article/coronavirus-rips-through-dutch-mink-farms-triggering-culls-prevent-human-infections) [ostatni dostęp: 12.03.2025]

61 Humane World For Animals, *New SARS-CoV-2 outbreak in a former Italian mink farm: parliamentary question presented with support from Humane World for Animals*, humaneworld.org/en/news/new-sars-cov-2-outbreak-former-italian-mink-farm-parliamentary-question-presented-support [ostatni dostęp: 12.03.2025]

⚠ Zakażenia zwrotne (od zwierząt do ludzi) – norki mogły przekazywać wirusa z powrotem ludziom, co stwarzało ryzyko dalszych mutacji i utrudniało kontrolowanie pandemii.

Przypadki SARS-CoV-2 na fermach w Polsce

W Polsce potwierdzono 18 przypadków zakażenia SARS-CoV-2 na fermach norek⁶².

- 2021**
- Styczeń** – pierwsze zakażenie w powiecie kartuskim (woj. pomorskie), zabito prawie 6 tys. norek.
 - Czerwiec** – zakażenie w dwóch fermach w woj. lubelskim, wszystkie zwierzęta (8 tys. samic i 29 tys. młodych norek) zabito.
 - Grudzień** – kolejne ogniska wirusa w woj. kujawsko-pomorskim, pomorskim, wielkopolskim, podkarpackim i podlaski. Łącznie obejmowały kilkadziesiąt tysięcy norek, jenotów i lisów.
- 2022**
- Stwierdzono 5 ognisk, w tym w woj. łódzkim (powiat tomaszowski) oraz w woj. wielkopolskim (powiaty pleszewski i gnieźnieński).
- 2023**
- Do 23 marca wykryto 2 nowe ogniska w powiatach gnieźnieńskim i ostrzeszowskim (woj. wielkopolskie).

Według informacji Głównego Inspektoratu Weterynarii obecnie nie jest już prowadzony aktywny monitoring ferm norek pod kątem obecności SARS-CoV-2.

Koszty badań i brak bioasekuracji

⚠ **Koszty diagnostyki SARS-CoV-2 u norek ponosili podatnicy – finansowała je Inspekcja Weterynaryjna.** Dodatkowo, Powiatowy Lekarz Weterynarii w Kartuzach wystąpił do Pomorskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii w Gdańsku z wnioskiem o **przyznanie hodowcy nagrody** za przyczynienie się do szybkiej likwidacji choroby zakaźnej w kwocie 1,9 mln zł i taka kwota została mu przyznana⁶³.

62 Główny Inspektorat Weterynarii, wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/sars-cov-2-u-norek [ostatni dostęp: 12.03.2025]

63 Dane uzyskane w trybie dostępu do informacji publicznej przez Stowarzyszenie Otwarte Klatki

⚠ Przykład fermy w powiecie kartuskim:

- Koszt badania jednej próbki: 219 zł, badania potwierdzającego: 128 zł.
- Po wybicciu stada pobrano kolejne próbki, które wykazały dynamikę rozprzestrzeniania wirusa.

⚠ Brak bioasekuracji na fermach:

- Właściciele ferm bagatelizowali zagrożenie. W okresie zagrożenia pandemicznego Szczepan Wójcik zaprosił na swoją fermę posła Krzysztofa Bosaka⁶⁴, dziennikarzy New York Timesa⁶⁵ i telewizję ZDF⁶⁶ bez zapewnienia środków ochrony indywidualnej.

Grypa ptaków na fermach futrzarskich

W 2023 r. na fermach futrzarskich w Finlandii (trzecim co do wielkości producentem futer na świecie) zaczął się dynamicznie rozprzestrzeniać wirus grypy ptaków H5N1. Między lipcem a grudniem wykryto go na 71 fermach⁶⁷, wskutek czego ponad 400 tysięcy zwierząt (nerek, lisów i jenotów) zostało zabitych⁶⁸. Stanowiło to ok. 40% wszystkich zwierząt hodowanych na futro w tym kraju. **Odszkodowania dla hodowców wypłacone przez państwo wyniosły ponad 50 milionów euro⁶⁹.**

Wirus grypy praków został również wykryty na fermie nerek na 50 tys. zwierząt w Hiszpanii⁷⁰.

64 Świat Rolnika, Szczepan Wójcik i Krzysztof Bosak - ferma nerek, jak tam jest naprawdę? Jak żyją norki w Polsce?, youtube.com/watch?v=IhHLfm1lg-c&t=8s [ostatni dostęp: 17.03.2025]

65 The New York Times, Battle Over Mink Fur Almost Brings Down the Polish Government, nytimes.com/2020/10/07/world/europe/poland-mink-kaczynski.html [ostatni dostęp: 17.03.2025]

66 X (Twitter), Szczepan Wójcik, x.com/szczepan_wojcik/status/1307958858669793281 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

67 Finnish Food Authority, Avian influenza cases in Finland 2016-2023, ruokavirasto.fi/en/animals/animal-health-and-diseases/animal-diseases/poultry/avian-influenza/avian-influenza-in-finland/olderavian-influenza-cases-in-finland/ [ostatni dostęp: 17.03.2025]

68 FIFUR, fifur.fi/en/statistics-2024 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

69 yle.fi, Fur farms get over €50m in compensation for bird flu culls, yle.fi/a/74-20077059 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

70 La Vanguardia, Detectado un foco de gripe aviar en una granja con 50.000 visones en la provincia de A Coruña, lavanguardia.com/natural/20221019/8573182/detectado-foco-gripe-aviar-granja-50-000-visones-provincia-coruna-pmv.html [ostatni dostęp: 17.03.2025]

W 2023 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi poinformowało, że w Polsce nie ma żadnego systemu kontroli zwierząt futerkowych pod kątem obecności wirusa grypy ptaków⁷¹.

Naukowcy wobec zagrożenia epidemiologicznego

W ostatnich latach pojawiło się wiele publikacji w szanowanych magazynach naukowych oraz ostrzeżeń instytucji naukowych na temat zagrożenia dla zdrowia publicznego, jakie stwarzają fermy futrzarskie:

- W 2021 r. Światowa Organizacja Zdrowia opublikowała raport, w którym ostrzega, że obecność koronawirusa SARS-CoV-2 na fermach norek może zagrażać zdrowiu publicznemu, dobrostanowi zwierząt oraz bioróżnorodności. Przyczynia się to do powszechnych zakłóceń na tle społeczno-gospodarczym⁷².
- W ramach badania „One health implications of fur farming”⁷³, opublikowanego w 2023 r. w czasopiśmie *Frontiers in Animal Science*, na fermach futrzarskich stwierdzono obecność 18 patogenów i chorób o potwierdzonym lub potencjalnym znaczeniu zoonotycznym oraz zdolności do przenoszenia między gatunkami, w tym: 6 bakteryjnych, 5 wirusowych, 7 pasożytniczych. Chociaż dostępne dane nie wskazują, że fermy futrzarskie są głównym źródłem epidemii i pandemii zoonotycznych, ich potencjał w tym zakresie jest istotny.

71 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, orka2.sejm.gov.pl/INT9.nsf/klucz/ATTCQLHHC/%24FILE/i39714-o1.pdf [ostatni dostęp: 17.03.2025]

72 World Health Organization, SARS-CoV-2 in animals used for fur farming: GLEWS+ risk assessment, 20 January 2021, who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-fur-farming-risk-assessment-2021.1 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

73 Warwich C., Pilny A., Steedman C., Grant R., *Frontiers in Animal Science*, *One health implications of fur farming*, frontiersin.org/journals/animal-science/articles/10.3389/fanim.2023.1249901/full [ostatni dostęp: 17.03.2025]

- W 2023 r. naukowcy PNAS (czasopisma amerykańskiej Narodowej Akademii Nauk) opublikowali międzynarodowy apel do rządów o wprowadzenie zakazu hodowli zwierząt na futro, zwłaszcza nerek, ze względu na ryzyko epidemiologiczne⁷⁴.
- Również w 2023 r. przed ryzykiem mutowania wirusa H5N1 w mniejszych ssakach ostrzegała Światowa Organizacja Zdrowia⁷⁵.
- W listopadzie 2024 r. Fiński Instytut Zdrowia i Opieki Społecznej opublikował ostrzeżenie przed zagrożeniem epidemiologicznym ze strony ferm futrzarskich. Instytut twierdzi, że póki hodowla zwierząt na futro będzie funkcjonowała tak, jak obecnie, będzie stwarzać zagrożenie⁷⁶.
- Według badania opublikowanego pod koniec 2024 r. w magazynie *Zoonoses and public health*⁷⁷:
 - ▶ przypadki grypy typu A u nerek są prawdopodobnie niedostatecznie wykrywane;
 - ▶ pojawianie się wirusa grypy typu A u nerek budzi obawy o zdrowie publiczne w związku z odzwierzęcymi grypami;
 - ▶ nadzór nad wirusem u nerek może być przydatny dla monitorowania ryzyka chorób zoonotycznych, ze względu na ich styczność z innymi zwierzętami hodowlanymi, a także fizjologiczne podobieństwo pomiędzy układem oddechowym nerek i ludzi.
- Badanie „Highly pathogenic avian influenza A (H5N1) virus infections on fur farms connected to mass mortalities of black-headed gulls Finland, July to October 2023”, opublikowane w *Eurosurveillance* w 2024 r., analizuje przypadki zakażeń wirusem grypy ptaków na fińskich fermach futrzarskich w 2023 r. Autorzy podkreślają potrzebę wzmocnienia nadzoru nad zdrowiem zwierząt na fermach futrzarskich

74 Peacock T.P., Barclay W.S., Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, *Mink farming poses risks for future viral pandemics*, pnas.org/doi/10.1073/pnas.2303408120 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

75 Food and Agriculture Organization of the United Nations, *Ongoing avian influenza outbreaks in animals pose risk to humans*, fao.org/animal-health/news-events/news/detail/ongoing-avian-influenza-outbreaks-in-animals-pose-risk-to-humans/en [ostatni dostęp: 17.03.2025]

76 The Statesman, *Fur farming poses pandemic risk: Finnish health authority*, thestatesman.com/world/fur-farming-poses-pandemic-risk-finnish-health-authority-1503365250.html [ostatni dostęp: 17.03.2025]

77 Kuchinski K.S. i in., *Detection of a Reassortant Swine- and Human-Origin H3N2 Influenza A Virus in Farmed Mink in British Columbia, Canada*, onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/zph.13205 [ostatni dostęp: 17.03.2025]

oraz monitorowania populacji dzikich ptaków w celu wczesnego wykrywania i zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa⁷⁸.

- Również w 2024 r. w czasopiśmie naukowym *Nature* zostały opublikowane wyniki badania przeprowadzonego w Chinach⁷⁹. Na fermach norek, lisów i jenotów stwierdzono obecność szerokiego spektrum wirusów. Odkryto zarówno nowe patogeny, jak i znane wirusy w nowych nosicielach. Sugeruje to, że zwierzęta futerkowe mają potencjał na bycie rezerwuarami wirusów zdolnych do zakażenia ludzi. **Spośród ponad 100 wykrytych wirusów, 39 sklasyfikowano jako szczególnie niebezpieczne ze względu na ich zdolność do przenoszenia się między gatunkami.** Jenoty i norki były nosicielami dziesięciu wirusów wysokiego ryzyka, co czyni je szczególnie istotnymi w kontekście zagrożeń zoonotycznych.

*Dotychczasowy brak zabezpieczeń w zakresie ochrony zdrowia i dobrostanu zwierząt (...) oraz wyraźne rozbieżności między przepisami krajowymi regulującymi sektor produkcji i obrotu futrami doprowadziły do zakłóceń na rynku wewnętrznym UE. Harmonizacja przepisów, które uwzględniałyby przede wszystkim ochronę zwierząt, różnorodność biologiczną i zdrowie publiczne, byłaby pożądana. **Rozwiązaniem mogłoby być rozszerzenie zakazów krajowych na całą Unię Europejską oraz zakaz handlu i importu produktów futrzarskich z krajów trzecich, aby rozszerzyć zasadę ostrożności, która miałaby ewidentnie pozytywny wpływ, również poza granice Europy.***

– oficjalne oświadczenie włoskiej izby lekarsko-weterynaryjnej Federazione Nazionale Ordini Veterinari Italiani w sprawie hodowli i zabijania zwierząt na futra w Europie.⁸⁰

78 [Kareinen L. i in., Highly pathogenic avian influenza A\(H5N1\) virus infections on fur farms connected to mass mortalities of black-headed gulls, Finland, July to October 2023, *eurosurveillance*. org/content/10.2807/1560-7917.ES.2024.29.25.2400063#html_fulltext](#) [ostatni dostęp: 17.03.2025]

79 Mallapaty S., *Fur farming a 'viral highway' that could spark next pandemic, say scientists*, [nature.com/articles/d41586-024-02871-y](#) [ostatni dostęp: 17.03.2025]

80 La posizione della FNOVI sull'allevamento, la detenzione e l'abbattimento di animali allo scopo principale di produrre pellicce in Europa, [fnovi.it/sites/default/files/PP%20sull%20allevamento%20di%20animali%20da%20pelliccia.pdf](#) [ostatni dostęp: 22.03.2025]

Przykłady przebranżowienia hodowców norek

Na przestrzeni ostatnich lat media opublikowały kilka historii hodowców norek, którzy po zamknięciu ferm zajęli się inną działalnością. Są oni dowodem na to, że przebranżowienie się jest możliwe. Poniżej przedstawiamy dwa takie przypadki wśród duńskich hodowców. Warto zaznaczyć, że w Danii hodowcy nie mieli okresu przejściowego na wygaszenie hodowli (wszystkie norki zostały zabite wskutek pandemii COVID-19). Okoliczności, w jakich się znaleźli były więc trudniejsze, niż w przypadku zakończenia działalności w czasie określonym ustawą.

Od hodowli norek do uprawy truskawek

68-letni Ejner Rask postanowił przekształcić swoją działalność, wykorzystując posiadaną infrastrukturę i doświadczenie w rolnictwie, w produkcję owoców⁸¹. Zmiana pozwoliła mu na pracę w sektorze rolniczym mimo trudności związanych z pandemią i zamknięciem fermy norek. Wraz z żoną Rask zajął się uprawą truskawek oraz, na mniejszą skalę, papryki, ziemniaków i innych warzyw.

*Przynajmniej truskawki
nie gryzą i wszyscy je lubią.*

Ejner Rask

81 Levitt T., The Guardian, *Ghost farms: the mink sheds abandoned to the pandemic*, theguardian.com/environment/2022/nov/14/ghost-farms-the-mink-sheds-abandoned-to-the-pandemic [ostatni dostęp: 17.03.2025]

Zdjęcie: Agata Lenczewska-Madsen/The Guardian

Od hodowli norek do warzenia piwa

Inny duński hodowca norek, Martin, przekształcił swoją fermę norek w browar. Ferma została otwarta w 1986 przez jego ojca, a sam Martin dołączył do rodzinnego interesu w 2006 r., by stopniowo przejmować pałeczkę. Biznes prosperował, dopóki ferm futrzarskich w Danii nie zaatakował koronawirus – w efekcie wszystkie norki trzeba było uśmiercić. Martin wraz z przyjacielem z dzieciństwa zaczął wówczas warzyć w kuchni piwo, a hobby szybko przerodziło się w pasję i nowy biznes.

*To będzie ekscytujący
nowy rozdział.*

Martin Vestergaard

FAQ – najczęściej zadawane pytania.

1. Czy po zamknięciu ferm futrzarskich w Polsce przeniosą się one na wschód, gdzie zwierzęta będą miały gorsze warunki?

Większości hodowców nie będzie stać na to, aby przenieść działalność do innych krajów. Najbogatsi hodowcy już teraz rozszerzyli swoją interesy na inne kraje (vide fermy norek rodziny Wójcików w Ukrainie czy Rosji).

Na takie ryzyko nie wskazują również dotychczasowe trendy. **W ostatnich latach zakaz hodowli zwierząt na futro wprowadziło kilkanaście krajów, a mimo to hodowla nie rozkwitła w krajach wschodnich (w Chinach wręcz drastycznie zmalała).**

Nawet jeśli część rynku zostanie zagarnięta przez kraje wschodnie, Polki i Polacy w znaczącej większości nie chcą hodowli zwierząt na futra. Jako społeczeństwo nie powinniśmy zgadzać się na okrucieństwo wobec zwierząt tylko dlatego, że w innych krajach jest ono legalne.

Argument o „gorszych warunkach” ignoruje też fakt, że hodowla zwierząt na futro wygląda wszędzie tak samo. Zwierzęta w Polsce wcale nie cierpią mniej, niż w innych częściach świata: są tak samo trzymane w ciasnych klatkach, często nieleczone i pozbawione możliwości realizowania podstawowych potrzeb. Futro jako produkt jest eksportowane do Chin czy Rosji, a w Polsce zostaje cierpienie zwierząt, zanieczyszczenie środowiska i zatrucie życia lokalnym społeczeństwom wiejskim. Na to wśród Polek i Polaków nie ma zgody.

Dodatkowo zauważyć należy, że fermy przenieśliby za wschodnią granicę ich aktualni właściciele. Czy zatem sam fakt ich funkcjonowania poza Polską przekładałby się na pogorszenie warunków utrzymywania zwierząt? Warunki te powinny przecież zależeć nie tyle od prawodawstwa danego kraju, co podejścia właścicieli do zwierząt, jako istot zdolnych do odczuwania cierpienia i nie powinny ulec pogorszeniu jedynie z uwagi na zmianę lokalizacji fermy.

2. Co z osobami zatrudnionymi w przemyśle?

W krajach z wprowadzonym zakazem hodowli zwierząt na futro, standardową praktyką jest kilkuletni okres przejściowy na wygaszenie działalności, co daje hodowcom i pracownikom ferm czas na zmianę branży. Niektóre kraje oferują też odszkodowania dla

hodowców. Warto też zauważyć, że branża od lat przeżywa kryzys, przez co z każdym rokiem kolejne fermy kończą działalność, niezależnie od braku zakazu.

3. *Czy po zamknięciu ferm zaleją nas odpady poubojowe?*

Między 2015 a 2025 rokiem liczba norek hodowanych na futro zmalała o ok. 80%. W tym czasie produkcja drobiu w Polsce stale rosła. Obecnie w naszym kraju każdego roku hoduje się ok. 1,5 miliarda kurczaków na mięso. **Gdyby rzeczywiście zwierzęta futerkowe były kluczowym utylizatorem UPPZ, już byśmy odczuli skutki.** Nie ma żadnych danych potwierdzających tezę, że po wprowadzeniu zakazu ceny mięsa drobiowego wzrosną czy UPPZ „zaleją” nasz kraj.

4. *Czy można polepszyć warunki hodowli, zamiast całkowicie jej zakazywać?*

Na futro hoduje się przede wszystkim zwierzęta dzikie i drapieżne. Nie ma więc możliwości polepszenia warunków ich hodowli tak, aby było to opłacalne dla hodowców. Są kraje, które wprowadziły surowsze wymogi co do utrzymania zwierząt – Niemcy, Szwajcaria, Szwecja – i wszędzie skutkowało to tym, że hodowla zwierząt na futro przestała istnieć, bo przestała być opłacalna.

5. *Czy ładne futro nie jest dowodem na to, że hodowcy dbają o zwierzęta?*

Wiele problemów dobrostanowych (jak infekcje dziąseł, oczu, uszu, czy zaburzenia psychiczne) nie ma wpływu na jakość futra. Jeśli jednak jakiś uraz czy choroba spowoduje uszkodzenie futra, i tak może ono być sprzedane, ale po niższej cenie (można ich użyć do wyrobów futrzanych, takich jak pompony czy breloki). Należy też pamiętać o zwierzętach, które umierają w trakcie cyklu produkcyjnego na skutek nieleczonych chorób, ran i urazów, a które są po prostu wliczone w straty.

6. *Czy zakaz hodowli zwierząt na futro jest zgodny z Konstytucją?*

Zgodnie z art. 22 Konstytucji, ograniczenie wolności gospodarczej jest dopuszczalne wyłącznie w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny. W Polsce wprowadzano już podobne zakazy, jak np. zakaz tuczu gęsi i kaczek na stłuszczone wątroby. Przy okazji debaty publicznej na ten temat podnoszono podobne argumenty o utracie miejsc pracy i wpływów do budżetu państwa. Jednak działalność ta, podobnie jak teraz hodowla zwierząt na futra, nie miała dużego przełożenia na finanse państwa, będąc jednocześnie działalnością wysoce niehumanitarną i budzącą kontrowersje natury etycznej oraz sprzeciw społeczny.

Argumenty na rzecz zgodności zakazu z Konstytucją:

- ✓ **Ochrona zwierząt i środowiska jako interes publiczny:** zakaz hodowli zwierząt na futro ma na celu poprawę standardów ochrony zwierząt oraz środowiska naturalnego, co powinno być uznane za ważny interes publiczny uzasadniający ograniczenie wolności działalności gospodarczej.
- ✓ **Możliwość wprowadzenia zakazu ustawą:** Konstytucja dopuszcza ograniczenie wolności działalności gospodarczej w drodze ustawy, co oznacza, że zakaz hodowli zwierząt na futra może być wprowadzony legalnie, pod warunkiem spełnienia przesłanek ważnego interesu publicznego.

Zakaz hodowli zwierząt na futro został zaskarżony do Trybunału Konstytucyjnego w Łotwie, po wprowadzeniu zakazu w tym kraju w 2022 r. Trybunał jednak uznał, że zakaz jest zgodny z Konstytucją⁸². Podobne orzeczenie wydał litewski Trybunał Konstytucyjny w marcu 2025 r.⁸³

82 Latvijas Vēstnesis, wyrok Trybunału Konstytucyjnego, vestnesis.lv/op/2024/72.32 [ostatni dostęp: 12.03.2025]

83 Sąd Konstytucyjny Republiki Litewskiej, *Trybunał Konstytucyjny: zakaz hodowli zwierząt futerkowych nie jest sprzeczny z Konstytucją, natomiast regulacja prawna rekompensaty za zaprzestanie działalności gospodarczej nie spełnia niektórych wymogów konstytucyjnych*, lrlt.lt/apie-teisma-naujienos/1331/konstitucinis-teismas-gyvunu-laikymo-ir-veisimo-kailiams-draudimas-nepriestarauja-konstitucijai-taciau-tam-tikru-konstituciniu-reikalavimu-neatitinka-kompensaciju-uz-ukines-veiklos-nutraukima-teisinis-reguliavimas:745 [ostatni dostęp: 19.03.2025]

Z biegiem czasu zmieniło się publiczne postrzeganie znaczenia ochrony zwierząt, pełnego szacunku i etycznego traktowania zwierząt oraz moralnego i prawnego statusu zwierząt jako podmiotów. Obecnie zwierzęta są uznawane za istoty czujące. **Zwierzęta powinny być zatem postrzegane nie tylko jako przedmioty praw własności, ale także jako podmioty o statusie moralnym.** Zdolność do odczuwania implikuje również zdolność do cierpienia. Ludzkie współczucie i empatia dla istot żywych, w tym zwierząt, są niezbędne.

Z uznania zdolności zwierząt do odczuwania i cierpienia wynika, że **trzymanie w klatkach i zabijanie dzikich zwierząt wyłącznie w celu uzyskania futra stanowi okrutne traktowanie. Życie w klatce nie jest zgodne z naturalnym trybem życia i zachowaniem dzikich zwierząt.** Takie życie jest wysoce stresujące i prowadzi do rozwoju różnych nieprawidłowości zdrowotnych i behawioralnych. Zarówno fakt uśmiercania, jak i warunki, w jakich zostało ono przeprowadzone – duszenie norek w komorach gazowych, rażenie prądem lisów i jenotów – są uznawane za okrutne.

– fragment uzasadnienia wyroku łódzkiego Trybunału Konstytucyjnego

Nie dajcie sobie wmówić, że zwierzęta na polskich fermach futrzarskich są chronione przez obowiązujące przepisy dotyczące dobrostanu zwierząt lub systemy certyfikacji branżowej. Sam tak uważałem, ale po zobaczeniu zwierząt na wielu fermach zdałem sobie sprawę, że się myliłem. Przepisy są przestarzałe, nieskuteczne i nieprzystosowane do celu. Jest więc tylko jeden sposób, aby zagwarantować koniec tego strasznego okrucieństwa i cierpienia zwierząt w Polsce, a jest nim zamknięcie wszystkich polskich ferm futrzarskich.

Jeśli Polska wprowadzi zakaz hodowli zwierząt na futra, może to oznaczać krótkoterminowe trudności ekonomiczne dla przedsiębiorstw – ale nie musi tak być. Krótki okres przejściowy zapewni hodowcom możliwość dywersyfikacji. Wierzę, że taka dywersyfikacja jest bardziej rozsądną perspektywą ekonomiczną na przyszłość niż inwestowanie w handel futrami.

Pozostawię was z jednym prostym przesłaniem: **handel futrami jest nie do obronienia, podczas gdy zwierzęta na polskich fermach futrzarskich są bezbronne.**

Mike Moser,
były prezes British Fur Trade Association

OPRACOWANIE RAPORTU

Treść merytoryczna:

Marta Korzeniak

Redakcja:

Ilona Rabizo

Julia Zajder

Angelika Kimbort

Wiesława Groszczyk

Korekta:

Julia Zajder

Zdjęcia:

Andrzej Skowron

Otwarte Klatki

Opracowanie graficzne:

Weronika Boruń

Raport w wersji elektronicznej
znajduje się na stronie:

otwarteklatki.pl/publikacje/cena-futra

Stowarzyszenie Otwarte Klatki 2025

ul. Wyspiańskiego 14/37, 60-750 Poznań

KRS: 0000444120

